

KOMPONENT 2: Obnova budov

1. Popis komponentu

1.1 Oblasť politiky

Zelená ekonomika

1.2 Cieľ

Prostredníctvom opatrení na zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov a verejných historických a pamiatkovo chránených budov znížiť spotrebu energie a prispieť tým k zníženiu emisií CO₂ a znečistenia ovzdušia. Cieľ je v súlade Dlhodobou stratégiou obnovy fondu budov, Nízkouhlíkovou stratégiou rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 (ďalej len „NUS SR“), Integrovaného národného energetického a klimatického plánu do roku 2030 (ďalej len „INEKP“) v rozmere energetickej efektívnosti, ako aj s cieľmi Európskej únie v oblasti klímy a energetickej efektívnosti do roku 2030, najmä s cieľom zníženia emisií skleníkových plynov o 55 % do roku 2030 v porovnaní s rokom 1990 uvedenými v Pláne cieľov v oblasti klímy do roku 2030. Ďalšie synergie je možné identifikovať s dokumentami Nový akčný plán Európskej únie (EÚ) pre obehové hospodárstvo v časti „stavby a budovy“ a „udržateľné produkty“, Priemyselná stratégia pre Európu v časti Zelená tranzícia (podporovaná Európskou zelenou dohodou) a Nová stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy prispôbenia sa zmenám klímy a Národný program znižovania emisií.

Dvojitá transformácia

Tento komponent umožňuje spoločne postupovať v zelenej a digitálnej transformácii. Renovácia bude podporovať integráciu obnoviteľných zdrojov. Inteligentné a digitálne investície do obnovy budov zabezpečia úspornejšie a spoľahlivejšie riadenie budov. Obnova a adaptačné opatrenia umožnia zvýšenie odolnosti budov voči klimatickým zmenám. Komponent umožní využívať moderné technológie v obnove, aplikovať obnoviteľné zdroje energie, čím prispeje k plneniu ambiciózneho cieľa Európskej komisie v oblasti zníženia emisií do roku 2030 v súlade so zámermi iniciatívy Vlna obnovy a k plneniu cieľa Parížskej klimatickej dohody. Tento komponent podporuje európsku iniciatívu „renovujeme“ („renovate“) (Energetická efektívnosť v budovách, COM (2020) 575), na podporu investícií a reforiem na zlepšenie energetickej efektívnosti budov.

1.3 Pracovné miesta a rast

Komponent *Obnova budov* umožní vznik nových pracovných pozícií, najmä na lokálnych úrovniach a hlavne v oblasti malých a stredných podnikov (ďalej len „MSP“), ale aj zvyšovanie zručností a kvalifikácie existujúcej pracovnej sily a zapojenie pracovnej sily s nižšou kvalifikáciou do podporných stavebných činností. Špecifické zručnosti sú potrebné aj na bezpečnú obnovu historických budov a zachovanie hodnoty ich kultúrneho dedičstva. Každé euro investované do obnovy budov má multiplikačný efekt v národnom hospodárstve, a preto sa očakáva mobilizácia rozmanitých profesií zapojených do obnovy budov v širšom kontexte (architekti, projektanti, stavební inžinieri atď.), ako aj významný stimul pre dodávateľsko-odberateľské vzťahy v sektore stavebníctva a nadväzujúcich činností (inovácie, technológie).

1.4 Sociálna odolnosť

Príkladná obnova všetkých verejných budov, realizovaná vo vysokom štandarde, je významným prvkom podporujúcim participatívny prístup ďalších subjektov v spoločnosti k obnove budov. Obnovou verejných historických budov s aplikáciou prvkov adaptácie na zmenu klímy, obnoviteľných zdrojov energie a systémov automatizácie a riadenia budovy sa posilní vzorová úloha týchto budov v obnove celého fondu budov, a to prispeje k zníženiu energetickej spotreby v tomto segmente verejných budov, ktoré patria k budovám s najhoršou energetickou hospodárnosťou. Synergicky bude obnova verejných historických budov zahŕňať prvky zlepšovania bezpečnosti a prístupnosti týchto budov (debarierizačné opatrenia pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie), čím sa zabezpečí ich prístupnosť pre každého, ako aj dostupnosť služieb, ktoré poskytujú.

Obnovou rodinných domov s podporou verejných zdrojov dôjde k výraznému naštartovaniu procesu aplikácie prvkov adaptácie na zmenu klímy a obnoviteľných zdrojov aj v segmente súkromných budov. Verejná podpora

obnovy rodinných domov bude selektívne zohľadňovať aj riešenie energetickej chudoby sociálne znevýhodnených domácností.

Komponent je v súlade s plnením opatrení stanovených v Národnom programe reforiem Slovenskej republiky 2020 v oblasti environmentálnej udržateľnosti a energetiky ako aj zamestnanosti.

1.5 Reformy a investície

1.5.1 Reformy

Reforma 1: Reforma zosúladenia podporných mechanizmov obnovy rodinných domov poskytovaných viacerými rezortami

Integrácia existujúcich schém podpory pod jeden komplexný mechanizmus podpory, v rámci ktorého bude možné vykonávať strednú¹ obnovu rodinných domov efektívnym spôsobom. Cieľom reformy je integrácia viacerých opatrení pod jednu strechu tak, aby bolo možné vykonávať opatrenia na zlepšenie energetickej hospodárnosti a aby boli podporené environmentálne aspekty pri renováciách.

Reforma 2: Reforma zvýšenia transparentnosti a zefektívnenia rozhodnutí Pamiatkového Úradu SR (PÚ SR)

Cieľom reformy starostlivosti o pamiatkový fond je zvýšiť predvídateľnosť rozhodnutí PÚ SR, čím sa podporí rozvoj komerčného trhu s nehnuteľnými pamiatkami a zároveň sa zvýši systematickosť rekonštrukcií pamiatok vo verejnom vlastníctve a pasportizovať pamiatky v štátnom vlastníctve z hľadiska diagnostiky ich stavebnotechnického stavu.

Reforma 3: Reforma nakladania so stavebným odpadom

Hlavným cieľom reformy je zvýšiť potenciál obehovej ekonomiky v oblasti stavebného odpadu a sektoru stavebníctva, čo bude viesť k vyššej miere recyklácie a predchádzaniu vzniku stavebného odpadu.

1.5.2 Investície

Investícia 1: Zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov

Investície z Plánu obnovy a odolnosti SR (ďalej len „plán obnovy“) budú využité na podporu strednej obnovy rodinných domov, ktorá takýmto spôsobom naberie výrazne vyšší spád než tomu bolo doteraz. Podpora bude realizovaná prostredníctvom jedného poskytovateľa, Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP) a povedie k zlepšeniu energetickej hospodárnosti rodinných domov a zavedeniu vybraných zelených prvkov v procese obnovy. V procese pridelovania prostriedkov bude zohľadnený aspekt energetickej chudoby a bude sa prihliadať na environmentálne správne nakladanie so stavebným odpadom. Investícia priamo nadväzuje na Reformu 1.

Investícia 2: Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov

Cieľom je zlepšenie stavebnotechnického stavu historických a pamiatkovo chránených verejných budov, pričom sa zlepši ich energetická hospodárnosť, predĺži životnosť a zvýšia sa možnosti ich využívania verejnosťou. Investícia podporuje reformu 2.

Odhadované náklady: 741,5 mil. eur

1. Zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov	528,2 mil. eur
2. Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov	213,3 mil. eur

2. Hlavné výzvy a ciele

2.1 Hlavné výzvy

¹ Obnova s priemernou úsporou primárnej energie minimálne 30%.

Znižovanie emisií CO₂ a látok znečisťujúcich ovzdušie

Smernica Európskeho Parlamentu a Rady (EÚ) 2018/844 o energetickej hospodárnosti budov, ktorou sa mení smernica 2010/31/EÚ o energetickej hospodárnosti budov a smernica 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti, zavádza povinnosť každého členského štátu stanoviť orientačné míľniky na roky 2030, 2040 a 2050 s ohľadom na dlhodobý cieľ do roku 2050, ktorým je dosiahnuť zníženie emisií skleníkových plynov v Únii o 80 až 95% v porovnaní s hodnotami z roku 1990.

Míľniky pre Slovenskú republiku sú stanovené tak, aby odrážali ambície smernice o energetickej hospodárnosti budov v článku 2a) o dlhodobých stratégiách obnovy, ako aj ambicióznejšie klimatické ciele pre Európu v roku 2030. Ďalej zohľadňujú fakt, že Slovensko má najvyššie dekarbonizačné ciele, ktorými sa predpokladá redukcia minimálne vo výške 90% v porovnaní s rokom 1990, čo by znamenalo dosiahnutie klimatickej neutrality v roku 2050.² Ich naplnenie bude vyžadovať zvýšenie doterajšieho úsilia zamerané na redukciiu emisií dôslednou implementáciou dodatočných opatrení v oblasti energetickej efektívnosti, ktoré sú uvedené v NUS SR ako opatrenia NEUTRAL a taktiež dôslednou aplikáciou existujúcich opatrení a politik v oblasti energetickej efektívnosti uvedených v prijatom INEKP.

Pre určenie základnej línie emisií v sektore budov v roku 1990 bola použitá rovnaká metodológia ako pre úroveň v roku 2016. Celková výška emisií CO₂ v sektore budov bola stanovená pre rok 1990 na úrovni približne 14,2 MtCO₂, čo v porovnaní s výškou emisií na úrovni 8,54 MtCO₂ v roku 2016 predstavuje ich zníženie o 40%.³

Dosiahnutie dlhodobého cieľa zníženia emisií skleníkových plynov v Únii o 80 až 95% v porovnaní s hodnotami z roku 1990 znamená stanoviť cieľ na národnej úrovni pre sektor budov v rozpätí 0,7-2,8 MtCO₂. Pre účely určenia národnej trajektórie sa uvažovala stredná hodnota rozpätia 1,8 MtCO₂.

Okrem emisií skleníkových plynov je výzvou aj znížovanie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia. Na Slovensku je v porovnaní s EÚ nadpriemerný podiel obyvateľstva vystavený nadmernému znečisteniu ovzdušia. Jedným z hlavných zdrojov znečistenia sú práve domácnosti využívajúce nevyhovujúce tuhé palivá na vykurovanie.

Komplexná obnova budov by mala pozitívne pôsobiť nielen na zníženie emisií CO₂, ale tiež znečisťujúcich látok v ovzduší, ktorých emisie sme sa zaviazali znížiť podľa smernice 2016/2284 o znížení emisií určitých látok znečisťujúcich ovzdušie. V synergii so znižovaním týchto emisií a tiež opatreniami obnovy budov a výmeny vykurovacích zariadení je tiež Národný program znižovania emisií, publikovaný MŽP SR v roku 2020.

Podiel jednotlivých palív na spotrebe energie v budovách ako aj množstvo emisií CO₂ uvádzajú nasledovné tabuľky.

Tabuľka 1: Sektor budov - odhadovaná spotreba energie (TWh) - orientačné míľniky

Spotreba energie (TWh)	2030	2040	2050
odpad/nafta/LPG	0,0		
tuhé fosílné palivá	0,0		
dodané teplo	5,7	5,1	4,6
elektrina	10,9	9,8	8,9
obnoviteľné zdroje	8,7	10,5	12,7
zemný plyn	14,7	8,2	2,1
CELKOM	39,9	33,6	28,3
% oproti roku 1990	57%	47%	40%

² NUS SR, s. 5

³ Dlhodobá stratégia obnovy fondu budov, s. 27

Tabuľka 2: Sektor budov – odhadované emisie CO₂ (MtCO₂) – orientačné míľniky

Emisie CO ₂	2030	2040	2050
odpad/nafta/LPG	0,0		
tuhé fosílné palivá	0,0	0,0	0,0
dodané teplo	1,0	0,7	0,5
Elektrina	1,4	1,0	0,7
obnoviteľné zdroje	0,1	0,1	0,2
zemný plyn	2,9	1,5	0,3
CELKOM	5,5	3,4	1,8
% oproti roku 1990	39%	24%	13

Spotreba energie v budovách by sa mala do roku 2050 znížiť o 40% v porovnaní s rokom 2020, pričom súčasne emisie poklesnú o 79% v porovnaní s rokom 2020 a o 87% v porovnaní s rokom 1990.

Model pre stanovenie trajektórie je založený na niekoľkých predpokladoch, z ktorých najdôležitejšie sú tieto:

- Elektrická energia a dodávky tepla budú dekarbonizované o 50% do roku 2050.
- Priama spotreba tuhých fosílnych palív, odpadu, PLG a plynového oleja a nafty sa ukončí do roku 2030.
- Zníži sa úroveň emisií uhlíka v plyne o 25% do roku 2050.
- Obnoviteľné zdroje energie v budovách budú rásť o 10% každých 5 rokov.
- Čistý vplyv nových budov na úroveň emisií do roku 2050 bude nulový.

Slovenská republika je už teraz lídrom vo výrobe elektriny nízkouhlíkovými technológiami, pričom najväčší podiel má jadrová energia.⁴

Dosiahnutie takto stanovených ambiciózných cieľov si bude vyžadovať zvýšené úsilie v intenzite uskutočňovanej obnovy fondu budov, a to tak z hľadiska dôrazu na vykonávanie kvalitnej obnovy, ako aj výrazného zvýšenia tempa obnovy.

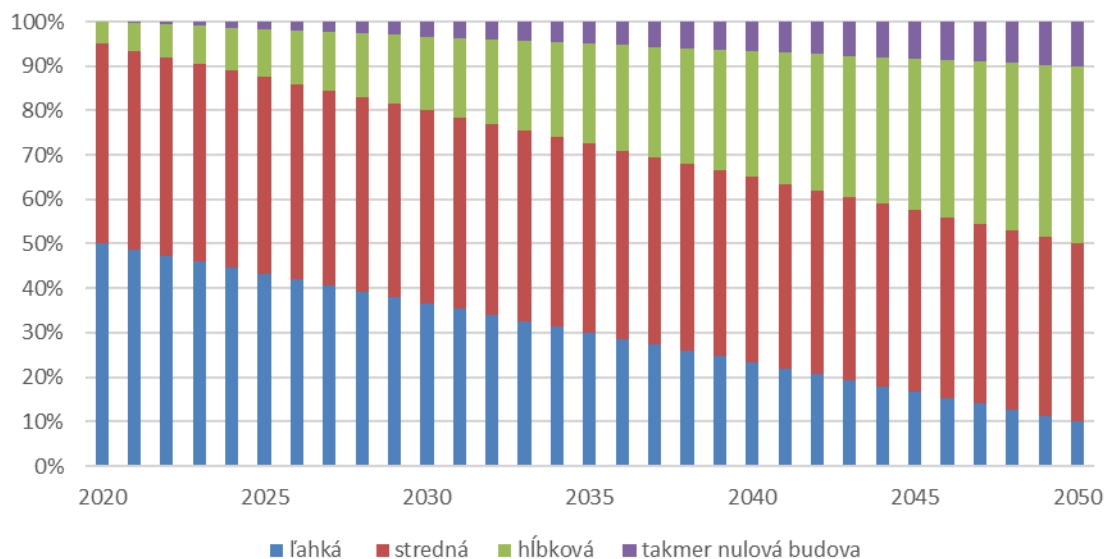
Scenár obnovy si v súlade so stanovenými míľníkmi vyžaduje výrazný posun od realizácie čiastkovej obnovy budov k uskutočňovaniu strednej obnovy (aj postupnými krokmi) tak, aby podiel obnovy na zrealizovaných obnovách budov v roku 2050 dosiahol 40%. Typ obnovy rozlišujeme podľa dosiahnutej výšky úspory primárnej energie.

Tabuľka 3: Tabuľka Typy obnovy podľa dosiahnutej výšky úspory primárnej energie

	Typ obnovy		
	Ľahká (light, shallow)	Stredná (medium)	Hĺbková (deep)
Úspora primárnej energie %	3 - 30	30- 60	nad 60

⁴ Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021-2030, <https://www.mhsr.sk/energetika/navrh-integrovaného-narodného-energetického-a-klimatickeho-planu>, s. 261

Prognóza miery obnovy budov na Slovensku do roku 2050

Obrázok 1: Obrázok: Prognóza miery obnovy budov na Slovensku do roku 2050⁵

Zelená transformácia

Sektor budov v Európe je najväčším spotrebiteľom energie. Na vykurovanie a chladenie sa používa takmer 50% konečnej spotreby energie v Únii, z čoho 80% sa využíva v budovách. Priemerne 75% budov v Európe je energeticky neefektívnych⁶, pričom sa predpokladá, že takmer 80% existujúcich budov bude v užívaní aj v roku 2050. Súčasné tempo obnovy budov v Európe je veľmi nízke a nepostačuje na dosiahnutie cieľa klimateckej neutrality do roku 2050.

Historické a pamiatkovo chránené verejné budovy patria k najhorším z pohľadu energetickej hospodárnosti, avšak disponujú kultúrnou hodnotou a dedičstvom, ktoré je dôležité zachovať a chrániť. Tvorí dôležitú časť verejných budov a vzhľadom na finančnú náročnosť obnovy a potrebu špecifického prístupu k nej sa im nevenuje dostatočná pozornosť.

Aplikácia energetickej efektívnosti v historických budovách je komplexný proces, ktorý si vyžaduje špecifický prístup a zohľadnenie kultúrnej hodnoty a dedičstva a mnohých ďalších faktorov, pričom výber konkrétnych opatrení (napr. výmena otvorových konštrukcií, zateplenie strechy, podlahy nad nevykurovaným priestorom, odvlhčenie a izolácia konštrukcií a v niektorých prípadoch aj zateplenie fasády) je závislý na cieľoch obnovy (napr. úspora energie, zlepšenie vnútorného prostredia, predĺženie životnosti budovy), avšak nesmú byť pri ňom ohrozené hygrotermálne vlastnosti súčasného obvodového plášťa.

Z hľadiska komplexnosti prístupu a synergických efektov renovácie je potrebné riešiť aj debariérizáciu budov a celkové zlepšenie ich stavebnotechnického stavu, obnovu technického systému budovy (vykurovanie, chladenie, vetranie, osvetlenie atď.), aplikáciu prvkov digitalizácie a automatizácie budovy, aplikáciu prvkov na podporu elektromobility a cyklopravy, ak je to možné, ako aj motivovať vlastníka k implementácii zelených opatrení, ak to podmienky budovy umožňujú.

Pri obnove budov je dôležité nezostať iba pri zlepšovaní energetickej hospodárnosti, ale previazať existujúce nástroje s opatreniami na adaptáciu na zmenu klímy, ktorá patrí medzi najväčšie environmentálne výzvy dnešnej

⁵ Dlhodobá stratégia obnovy fondu budov, s. 30

⁶ JRC [správa](#) „Achieving the cost-effective energy transformation of Europe’s buildings“, European Commission

spoločnosti. Nepriaznivé dôsledky zmeny klímy priamo alebo nepriamo zasiahnu všetky sféry života a hospodárske sektory. Keďže vplyvy zmeny klímy sa prejavujú už aj na Slovensku, je nevyhnutné adaptovať pripravované projekty v sektore budov na meniacu sa situáciu a prijať potrebné opatrenia na zvýšenie ich odolnosti proti možným negatívnym vplyvom (napr. zachytávanie dažďovej vody, realizácia vegetačných striech, ako aj príprava na zvyšovanie priemernej vonkajšej teploty pasívnymi zásahmi, ako sú napr. inštalácia tieniacej techniky).

Tam, kde je to technicky možné, by bolo pri obnove podporené aj oddelenie „šedej“ vody (voda z umývadiel, sprchy, ktorá sa po riedení s dažďovou vodou alebo po predčistení v zádržnom jazierku dá využiť na polievanie) od „hnedej“ splaškovej vody. Opatrenia ako napríklad zelené strechy, oddelenie šedej vody od hnedej vody, fotovoltika, tepelné čerpadlo, opatrenia zabraňujúce prehrievaniu budov (zelená vegetačná stena, vonkajšie tieniace prvky okien a dverí na fasádach – pergoly, vonkajšie žalúzie, a pod.), odstránenie azbestu alebo triedenie stavebného odpadu pri rekonštrukcii, prípadne zabezpečenie hniezdnych možností pre chránené živočíchy, zachytávanie dažďovej vody a využitie na polievanie zelených priestranstiev v okolí budovy by boli vhodne finančne podporované ako doplnkové opatrenia aplikovateľné v závislosti na špecifické podmienky historických a pamiatkovo chránených verejných budov a rodinných domov.

Súčasťou rekonštrukcie by bola aj rekonštrukcia priestranstva okolo verejných budov (tam, kde je to technicky a priestorovo možné), aby sa dosiahla adaptácia na zmenu klímy – výsadba stromov, krov, hlavne na južnej a západnej strane budovy, ktorá sa viac prehrieva.

Zrýchlenie tempa obnovy verejných budov

Budovy zodpovedajú za 40% z celkovej spotreby energie v EÚ a v európskom priemere predstavujú historické a pamiatkovo chránené verejné budovy až 35% verejných budov. Na Slovensku je približne 15 tis. verejných budov. Obnovu si vyžaduje až 75% z nich, niektoré sú čiastočne obnovené. Historické verejné budovy sú z pohľadu energetickej hospodárnosti najhoršími verejnými budovami.

Vzhľadom na ich historickú a kultúrnu hodnotu nie je možné počítať s odpredajom alebo likvidáciou týchto budov, takže trvale zostanú súčasťou fondu budov. Obnova historických a pamiatkovo chránených budov je zároveň, prirodzene, investične náročnejšia ako obnova bežných budov. Na základe uvedeného, je teda potrebné na zvyšovanie energetickej hospodárnosti tohto špecifického segmentu budov zamerať sa na dostupné grantové zdroje, keďže ich obnova je z komerčných zdrojov aj do budúcnosti veľmi ťažko realizovateľná.

Pri vyhodnocovaní projektov sa zároveň musí vzhľadom na zdroj financovania striktne vyžadovať dosahovanie v priemere minimálne 30% úspory primárnej energie obnovovaných budov, čo je ukazovateľom, na základe ktorého sa náklady na obnovu budovy stanú oprávnenými výdavkami programu, a týmto faktorom sa bude sledovať plnenie programových ukazovateľov. Dosiahnutie úspor sa preukáže v projektovom energetickom hodnotení budovy pred jej obnovou a verifikuje sa po uskutočnení obnovy budovy na základe vydaného energetického certifikátu.

Závázok SR, vyplývajúci z článku 5 smernice 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti, je na ročnej úrovni 3% celkovej podlahovej plochy budov vo vlastníctve štátu. SR záväzok plní alternatívnym spôsobom na ročnej aj kumulatívnej báze.

2.2 Hlavné ciele

Zelená transformácia

Zvýšenie počtu obnovených budov pri súčasnom zlepšení ich energetickej hospodárnosti,

Zníženie emisií CO₂.

Zmiernenie dopadov na zmenu klímy.

Pracovné miesta a rast

Obnova budov umožní vznik nových pracovných miest na lokálnych úrovniach, pričom kľúčový dopad to bude mať na malé a stredné podniky (MSP), ktoré sú najviac zastúpené v sektore obnovy budov. Každé euro investované do obnovy budov má aj multiplikačný efekt. To znamená, že ak sa zvýši investícia do obnovy budov o jednu jednotku, celková produkcia v ostatných odvetviach hospodárstva vzrastie o 0,2 až 0,4 jednotky (tzv. čiastkový koeficient). Výsledný efekt na HDP pri investovaní 1 jednotky produkcie do obnovy budov je 1,2 až 1,4 jednotky prírastku na HDP. Ak by sme investovali 100 mil. eur do obnovy budov, vytvoríme dodatočný hrubý domáci produkt 130 mil. eur, príjmy verejných financií vo výške 31,3 mil. eur a 3 500 pracovných miest⁷.

Sociálna odolnosť

Verejné historické budovy slúžia predovšetkým na poskytovanie služieb štátu, samosprávy a verejnoprávnym inštitúciám pre občanov ale sú aj našim kultúrnym dedičstvom. Je preto najvyššie potrebné, aby boli prístupné aj hendikepovaným skupinám obyvateľov, čím sa zvýši ich inklúzia a prístup k rovnocennému využívaniu služieb v porovnaní s väčšinovým obyvateľstvom. V rámci obnovy budov bude umožnená realizácia debariérizačných opatrení pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie.

V rámci podpory obnovy rodinných domov bude selektívne zohľadňovaná aj sociálna situácia domácností a riešenie energetickej chudoby sociálne znevýhodnených domácností.

2.3 Kontext v národnej stratégii

Slovenská republika má vypracovaný dokument Dlhodobá stratégia obnovy fondu budov. Táto stratégia je zameraná na podporu obnovy vnútroštátneho fondu bytových a nebytových budov, a to verejných ako aj súkromných, s cieľom dosiahnuť do roku 2050 vysoko energeticky efektívny a dekarbonizovaný fond budov, čím sa uľahčí nákladovo efektívna transformácia existujúcich budov na budovy s takmer nulovou potrebou energie. Táto požiadavka je zakotvená v § 4a zákona č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Stratégia vychádza z predpokladu udržania súčasného tempa obnovy a zintenzívnenia miery obnovy bytových domov, ale najmä zrýchlenia tempa obnovy a zintenzívnenia miery obnovy verejných budov a rodinných domov, čo je kľúčovým nástrojom k dosiahnutiu stanoveného cieľa. Dokument má priamu súvislosť k prijatému INEKP v rozmere energetickej efektívnosti a k prijatému dokumentu NUS SR.

Navrhované aktivity sú vypracované v kontexte špecifických odporúčaní Rady („country specific recommendations“, ďalej len „CSR“) z roku 2019 a z roku 2020.

3. Popis investícií a reforiem v tomto komponente

3.1 Reformy

3.1.1 Reforma 1: Reforma zosúladenia podporných mechanizmov obnovy rodinných domov poskytovaných viacerými rezortami

Výzvy

V súčasnosti existuje viacero opatrení a nástrojov zameraných na zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov. Nie sú to len opatrenia smerujúce k zlepšeniu tepelnoizolačných vlastností stavby ako takej, ale aj podporujúce využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Tieto opatrenia sú však realizované bez vzájomnej koordinácie. S cieľom dosiahnutia maximálnej možnej miery úspor a zvýšenia komfortu bývania je potrebné v budúcnosti integrovať jednotlivé opatrenia. Majitelia rodinných domov majú možnosť požiadať o príspevok na

⁷ Makroekonomické dopady investícií do obnovy budov na Slovensku, Ing. Július Golej, PhD., Ing. Miroslav Pánik, PhD.

zateplenie⁸, ktorý poskytuje Ministerstvo dopravy a výstavby SR (MDV SR) vrátane podpory na obnoviteľné zdroje energie (OZE). Zároveň je možné uchádzať sa o podporu formou poukážky na inštaláciu malých zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie⁹ (Zelená domácnostiam), ktorú poskytuje Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR) prostredníctvom Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry (SIEA). Znamená to, že podpora inštalácie OZE musí byť v rámci existujúceho nástroja príspevku na zateplenie rodinného domu viac akcentovaná, zároveň so zameraním sa na chudobnejšie domácnosti tak, aby sme podporili zápas proti energetickej chudobe.

Pri procese strednej obnovy rodinných domov v súčasnosti nie sú environmentálne kritériá uplatňované na dostatočnej úrovni. Správne nakladanie so stavebným odpadom, ako aj potenciálne využívanie environmentálne menej škodlivých materiálov v procese obnovy tak nie je vo vyhovujúcom stave.

Zelená domácnostiam umožňuje fyzickým osobám získať príspevok na inštaláciu zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Zameranie je na oblasti fotovoltické panely, slnečné kolektory, tepelné čerpadlá a kotly na biomasu. Nevýhodou je parciálne zameranie výzvy, ktorá nerieši komplexné a oproti výmene zdroja nákladovo neporovnateľne významnejšie rekonštrukcie vrátane zateplenia budov (ani neskúma, či zariadenie OZE inštaluje v dome, ktorý prešiel alebo prechádza obnovou). Príspevok na zdroje je oveľa viac využívaný v novostavbách ako pri rekonštrukciách už existujúcich domov. Zároveň taktiež v príspevku nie je zohľadnená finančná situácia domácností, a teda nižšie príjmové skupiny nie sú cieľovou skupinou takto nastavenej podpory.

Príspevok na zateplenie rodinného domu môže pokryť 40% oprávnených nákladov s limitáciou maximálnej výšky príspevku do 8 000,- eur a maximálne 800,- eur na projektovú dokumentáciu a energetický certifikát. Príspevok striktné nevyžaduje výmenu zdroja, v prípade ak sa tak však deje, tieto náklady je možné započítať do nákladov zateplenia. Je preto komplexnejším nástrojom na zabezpečenie strednej obnovy rodinných domov. Príspevok sa vypláca až po uskutočnení zateplenia, pričom investor musí predfinancovať celú investíciu a až následne dostane príspevok. Uvedená skutočnosť spolu s intenzitou príspevku môže spôsobovať, že skupina, ktorá čerpá príspevok je skôr stredne a vyššie príjmová. Skupiny s nižšími príjmami, ktorých najviac ohrozuje energetická chudoba, tak nemajú dostatočnú motiváciu čerpať príspevok.

Slovensko má tretie najvyššie priemerné koncentrácie prachových častíc v ovzduší v EÚ. Hoci sa kvalita ovzdušia na Slovensku v posledných rokoch významne zvýšila, na Slovensku je stále vystavených znečisteniu ovzdušia viac ľudí než v EÚ. Vyše 110 tisíc domácností stále kúri tuhými palivami, ktoré by mohli byť nahradené šetrnejšími nízkoemisnými technológiami vrátane nízkoemisných kondenzačných plynových zariadení. Významný objem škodlivín je vypúšťaný dopravnými prostriedkami.

Ciele:

Zvýšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov prostredníctvom realizácie schémy podpory popísanej v Investícii 1.

Zosúladenie jednotlivých schém podpory pod jednou strechou - integrácia poskytnutia podpory obstarania obnoviteľných zdrojov a pripravovaného nástroja tzv. „kotlíkových dotácií“ v rámci komplexného procesu posudzovania podpory na zateplenie rodinných domov. Nastavenie efektívneho implementačného procesu, ktorý zabezpečí obnovu väčšieho počtu rodinných domov.

Integrácia „know – how“ z fungujúcich programov, ako napr. Zelená domácnostiam a ich vzájomné zosúladenie za účelom úspešnej implementácie. Flexibilné využitie rôznych stupňov obnovy budovy.

⁸ Webová stránka Bývajte úsporne, <https://byvajteusporne.sk/>

⁹ Schéma podpory Zelená domácnostiam II, <https://zelenadomacnostiam.sk/sk/>

Použitie jednotného prístupu pre celkovú obnovu rodinných domov. Takto bude zabezpečené, aby majitelia domov mali jednoduchý prístup k celkovej schéme a opravy domov sa tak vykonávali jednorazovo a so zohľadnením viacerých, energeticky a environmentálne vyhovujúcich prvkov.

Zatraktívnenie výšky podpory pre zvýšenie stimulačného efektu a naštartovanie tempa obnovy.

Rozšírenie súčasných systémov podpory aj o adaptačné opatrenia, ako napr. zachytávanie dažďovej vody, realizácia zelených striech, výmena kotla za environmentálne vyhovujúci, odstránenie azbestovej krytiny zo striech.

Cielenie podpory aj na stredne a nízko príjmové skupiny. Pri nastavovaní mechanizmu pre poskytovanie podpory môžu byť zohľadnené aspekty energetickej chudoby a domácnosti z takto znevýhodneného prostredia môžu mať možnosť získať vyšší príspevok na realizáciu jednotlivých opatrení.

Implementácia

Analýza súčasných schém podpory, určenie silných a slabých stránok jednotlivých schém.

Nastavenie štruktúry plánu implementácie.

Vytvorenie mechanizmu, ktorý by poskytoval žiadateľom, majiteľom rodinných domov, možnosť podpory strednej obnovy ich rodinných domov na jednom mieste. Okrem tradičných opatrení akými sú napr. zateplenie striech, obvodového plášťa, či výmena okien, umožní tento mechanizmus žiadateľovi získať podporu na OZE, zariadenia na uskladňovanie energie (elektrickej, tepelnej), nízko emisné spaľovacie zariadenia určené na vykurovanie a tiež na vybrané inteligentné digitálne zariadenia, ktoré zabezpečia optimálne riadenie spotreby energie v rodinnom dome.

Úprava legislatívy, aby v rámci existujúceho nástroja príspevku na zateplenie rodinného domu bola viac akcentovaná aj podpora obnovy alebo výmena technického zariadenia (OZE, kotlíkové dotácie, iné...), zároveň so zameraním sa na chudobnejšie domácnosti. Tam, kde je to technicky možné, je vhodné aplikovať opatrenia na zvýšenie odolnosti proti možným negatívnym klimatickým vplyvom, ako napr. zachytávanie dažďovej vody, realizácia vegetačných striech.

Revidovanie súčasných schém podpory OZE a kotlíkových dotácií s cieľom ich zefektívnenia a zabránenie duplicity s príspevkom na zateplenie rodinného domu.

Príprava podpory na zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov – úprava legislatívy.

Pre zlepšenie čerpania príspevku bude nevyhnutná aj mediálna kampaň.

Adresát

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR), Slovenská agentúra životného prostredia.

Časový rozvrh

Predstavenie implementačného plánu a spustenie schémy obnovy rodinných domov, Q3 2022

3.1.2 Reforma 2: Reforma zvýšenia transparentnosti a zefektívnenia rozhodnutí PÚ SR

Výzvy

Slovenský fond nehnuteľných kultúrnych pamiatok sa nenachádza v dobrom stave. Pri štvrtine z nich hrozí, že dôjde k nenapraviteľnému poškodeniu, pričom na kompletnú sanáciu pamiatkového fondu je potrebných odhadom 5,4 mld. eur. Približne 75% slovenských nehnuteľných pamiatok sa nachádza v dobrom alebo vyhovujúcom stavebnotechnickom stave, zvyšných 25% fondu sa naopak nachádza v narušenom alebo až dezolátnom stavebnotechnickom stave. Najväčší finančný dlh voči pamiatkovému fondu na úrovni 2,2 mld. eur má súkromný sektor. Menší dlh odhadujeme pre orgány územnej samosprávy (1,3 mld. eur), cirkev (1,1 mld. eur) a štát (0,8 mld. eur). Z hľadiska veľkosti pamiatkového dlhu je teda najzávažnejší dlh súkromných vlastníkov voči svojim pamiatkam. Z hľadiska významnosti pamiatok však možno očakávať, že najdôležitejšie pamiatky sa nachádzajú v štátnom vlastníctve.

Jednou z príčin zlého stavu pamiatkového fondu Slovenska je dlhodobý nezáujem verejnosti o pamiatkový fond, ako aj zlý vzťah samotných vlastníkov pamiatok k svojmu majetku. Verejnosť nemá dostatočne veľa pozitívnych skúseností s návštevou pamiatok, ktoré by boli zaujímavým spôsobom integrované do kultúrneho, spoločenského alebo iného ekonomického diania v regiónoch. Zároveň vlastníci pamiatok považujú svoje povinnosti v súvislosti s pamiatkovou ochranou za neprimeranú administratívnu a ekonomickú záťaž. Podľa Stratégie ochrany pamiatkového fondu platí, že každým rokom rastie odpor občanov voči tomu, aby historické nehnuteľnosti v ich vlastníctve boli vyhlasované za pamiatky.

Zo zahraničia pritom vieme, že pamiatkový fond nemusí byť len zdrojom zvýšenej ekonomickej a administratívnej záťaže, ale aj zdrojom tvorby kultúrne významných celospoločenských benefitov a finančných ziskov. Na zahraničných trhoch s nehnuteľnosťami je súkromný sektor dokonca ochotný zaplatiť vyššiu cenu za inak porovnateľný objekt, ktorý je pamiatkou (Rypkema, 2012). To sa dá vysvetliť jednak komparatívne vyššou prestížou vlastníctva pamiatky, ale aj existenciou vhodného legislatívneho a ekonomického rámca pamiatkovej politiky v zahraničí.

Slovenskí vlastníci pamiatok majú oprávnený pocit, že štát ich pri implementácii pamiatkovej politiky neprimerane finančne zaťažuje. Na Slovensku ako jednej z mála krajín EÚ neexistuje žiadny automaticky nárokovateľný nástroj na finančnú kompenzáciu zvýšených nákladov na nakladanie s nehnuteľnosťou z dôvodu zachovania pamiatkových hodnôt. Preto je jedným z výstupov reformy vypracovanie metodiky na robustný výpočet zvýšenia nákladov zásahu do pamiatky z dôvodu intervencie PÚ SR.

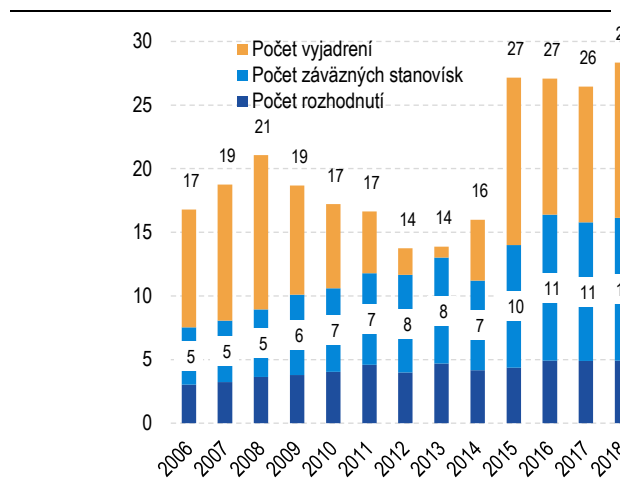
Zároveň majú slovenskí vlastníci pamiatok pocit, že sú neprimerane byrokraticky zaťažovaní, čo je dôsledkom informačnej asymetrie medzi vlastníkom pamiatky a pamiatkarom, čo môže byť vnímané ako nedostatok transparentnosti rozhodovacích procesov PÚ SR. Je preto potrebné vypracovať a zverejniť sadu objektívnych pravidiel a princípov, ktoré budú pre rozhodovací proces PÚ SR záväzné, čím sa zvýši transparentnosť rozhodovacieho procesu PÚ SR a zníži subjektívny pocit byrokratickej záťaže vlastníkov pamiatok.

Na základe vypracovania a uvedenia metodík, objektívnych pravidiel a princípov do praxe, budú môcť vlastníci pamiatok lepšie anticipovať rozhodnutia PÚ SR, čím sa umožní projektové a finančné plánovanie nakladania s nehnuteľnosťou, čo je nevyhnutným predpokladom pre rozvoj komerčného trhu s pamiatkami. Súkromný kapitál bude stimulovaný tým, že sa postupne odstráni neprimeraná finančná a byrokratická záťaž vlastníkov pamiatok a stanoví nová rovnováha medzi tým, čo štát od vlastníkov pamiatok vyžaduje a čo im ponúka ako kompenzáciu. V ideálnom prípade by štát presne určil aké zásahy do vlastníckeho práva bude z dôvodu zachovania pamiatkovej hodnoty povoľovať a zakazovať, a zároveň by poskytol primeranú finančnú kompenzáciu v prípade ak by bol štátom preferovaný zásah drahší ako bežné komerčné riešenie. Rozvoj komerčného trhu s pamiatkami a prísun súkromného kapitálu je jediným spôsobom ako sa dá pamiatkový fond zachrániť vzhľadom na jeho súčasný stav a obmedzenosť verejného rozpočtu.

PÚ SR čelí výraznému zvýšeniu množstva práce, ktoré musí zo zákona vykonávať, a preto nemá personálne a finančné možnosti venovať sa systematickej tvorbe objektívnych pravidiel a princípov pamiatkovej politiky. Najmä v prípade množstva vydaných záväzných stanovísk, ktoré sú spolu s rozhodnutiami právne záväzné, možno v rokoch 2006 – 2019 pozorovať viac ako zdvojnásobenie množstva práce (Graf 1). Väčšinu svojho času (58%)

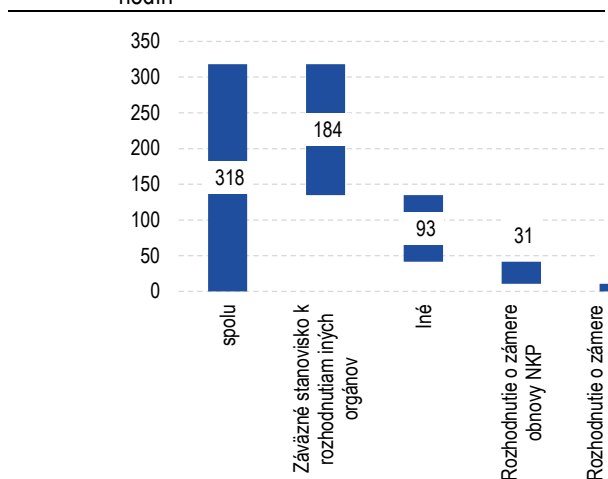
trávi PÚ SR vypracovávaním záväzných stanovísk k rozhodnutiam iných orgánov (napr. stavebných úradov) (Graf 2).

• Graf 1 Vývoj množstva práce PÚ SR, v tisícoch

• Zdroj: PÚ SR

• Graf 2 Alokácia časofondu PÚ SR, v tisícoch hodín

• Zdroj: PÚ SR

Štát nejde pri starostlivosti o kultúrne pamiatky vo svojom vlastníctve príkladom, keďže neinvestuje do ich obnovy dostatok verejných zdrojov a investície neprechádzajú analýzami na základe objektívnych kritérií. Častejšia býva alokácia na základe politických preferencií či na základe naliehavosti havarijných stavov, ktoré môžu následne viesť k povrchnej náprave a bez vykonania dôsledného pamiatkového výskumu aj k poškodeniu pamiatky, resp. k nevyriešeniu pravej príčiny stavebno-technického problému. Z hľadiska možnosti, aspoň čiastočného zlepšovania energetickej efektívnosti budov, rovnako nie je realizovaný prístup, ktorý by motivoval v súvislosti s riešením stavebno-technickej obnovy pamiatkových budov zohľadniť aj otázky možného zvyšovania ich energetickej hospodárnosti v rozsahu, aký je pri zachovaní pamiatkovej hodnoty týchto budov možný. Na zmenu tohto prístupu je však potrebné vykonať stavebno-technickú pasportizáciu pamiatok v štátnom vlastníctve, načo PÚ SR pri súčasnej vyťažnosti taktiež nemá finančné a personálne zdroje.

Ciele

Cieľom reformy zvýšenia transparentnosti a zefektívnenia rozhodnutí PÚ SR je zvýšiť predvídateľnosť rozhodnutí PÚ SR, čím sa podporí rozvoj komerčného trhu s nehnuteľnými pamiatkami, a zároveň zvýšiť systematickosť rekonštrukcií pamiatok v štátnom vlastníctve, vypracovať a zverejniť metodiky rámčujúce rozhodovanie PÚ SR a pasportizovať pamiatky v štátnom vlastníctve z hľadiska diagnostiky ich stavebno-technického stavu.

Cieľ reformy zvýšenia transparentnosti a zefektívnenia rozhodnutí PÚ SR je komplementárny k národnému cieľu zvyšovania efektivity verejnej správy a zároveň komplementárny k všeobecnému cieľu plánu obnovy podporovať hospodársky rast.

Reforma vypracovania a zverejnenia metodík PÚ SR smeruje k tomu, aby súkromný kapitál na základe predvídateľnosti rozhodnutí PÚ SR v omnoho väčšej miere využíval pri svojom podnikaní potenciál pamiatkového fondu, čím by sa stimuloval stavebný trh, ktorý je tradične v útlme počas ekonomickej krízy. Zároveň smeruje k zefektívneniu verejnej správy v prístupe PÚ SR k súkromným vlastníkom pamiatok, ako aj ku komplexnejšiemu prístupu verejných vlastníkov pri rozhodovaní o rekonštrukciách pamiatkového fondu v štátnom a samosprávnom vlastníctve, aby boli vytvorené predpoklady pre efektívne využívanie verejných budov s pamiatkovým a historickým aspektom aj v nepodnikateľskej sfére.

Reforma pasportizácie pamiatok v štátnom vlastníctve spočíva vo vykonaní pasportizácie relevantných pamiatkových objektov, ktoré sú vo vlastníctve štátu. Ich počet odhadujeme na 1000 pamiatkových objektov.

Implementácia

Daný reformný krok spočíva vo vytvorení a zverejnení troch metodík, ktoré stanovujú objektívne pravidlá a princípy rozhodovania PÚ SR. Implementácia týchto metodík do praxe má zvýšiť transparentnosť a rýchlosť rozhodovacích procesov PÚ SR a má zvýšiť aj akceptovateľnosť rozhodnutí PÚ SR pre verejnosť. Metodiky sa majú týkať nasledovných troch oblastí:

- Metodika klasifikácie pamiatkového fondu, ktorá umožní vytvorenie a praktickú aplikáciu metodiky princípov rozhodovania PÚ SR a metodiku výpočtu navýšenia nákladov; zároveň by mala slúžiť ako úvodná informácia pre vlastníkov o ich právach a povinnostiach
- Metodika princípov rozhodovania PÚ SR vo veciach stavebno-technického zásahu
- Metodika výpočtu navýšenia nákladov zásahu do pamiatky z dôvodu rozhodnutia PÚ SR

Náklady na reformu zvýšenia transparentnosti a zefektívnenie rozhodnutí PÚ SR v oblasti tvorby metodík sú odhadnuté na základe predpokladu potreby 30 metodikov, 10 pre vypracovanie každej z metodík. Reforma počíta s fázou vypracovania metodík v období rokov 2022 – 2023. V nákladoch sú započítané mzdy a odvody na základe trhového porovnania ceny práce odborníka v oblasti ochrany pamiatkového fondu.

Pasportizáciu pamiatok v štátnom vlastníctve má vykonať ad-hoc tím zložený z architektov, pamiatkarov a projektantov, ktorý by bol zložený z desiatich koordinovaných skupín v množstve piatich ľudí. Týchto 10 skupín by mohlo paralelne vykonávať pasportizáciu v rôznych regiónoch Slovenska. Každý tím by mal obsahovať minimálne troch odborníkov na pamiatkovú ochranu a dvoch dodatočných brigádnikov, resp. študentov. Pasportizačné tímy budú riadiť odborníci zo Slovenského národného múzea a PÚ SR. V nákladoch na pasportizáciu sú zahrnuté aj predpokladané cestovné náklady a náklady na zakúpenie softvérových licencií. Trvanie pasportizácie sa odhaduje na dva roky. V prvom roku očakávame vyššie náklady vzhľadom na potreby zakúpenia hardvérového vybavenia potrebného pri pasportizácii. Pasportizácia by mala začať pilotným programom, kedy sa na vybranej vzorke otestuje pasportizačný tím a jeho výstupy. Výsledky pasportizácie budú zapracované do ústredného zoznamu pamiatkového fondu.

Výsledkom pasportizácie každej pamiatky by mala byť štandardizovaná základná diagnostika stavebno-technického stavu pamiatky. Súhrnný výsledok pasportizácie má poskytnúť decíznej sfére objektívne informácie o stave pamiatok v štátnom vlastníctve, čo má uľahčiť alokáciu verejných finančných prostriedkov a kvalifikované rozhodnutia o ich obnove zastrešujúce zlepšenie ich stavebnotechnického stavu primárne s cieľom zachovania pamiatkovej hodnoty, ako aj súčasného zvýšenia ich energetickej hospodárnosti v prípadoch, kde to bude aplikovateľné z pamiatkového, technického, funkčného ako aj ekonomického hľadiska.

Adresát

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

Časový rozvrh

Vypracovanie a zverejnenie metodík rámcujúcich rozhodovanie PÚ SR, Q4 2023.

Stavebno-technický pasport relevantných štátnych pamiatkových budov PÚ SR, Q4 2023.

3.1.3 Reforma 3: Reforma nakladania so stavebným odpadom

Výzvy

Stavebné odpady a odpady z demolácií predstavujú dlhodobu, z hľadiska produkcie odpadov, najvýznamnejší odpadový prúd. Zároveň sú špecifické svojím vysokým potenciálom opätovného použitia a recyklácie, vrátane nahradzovania veľkého množstva primárnych surovín, čo môže mať významné výhody z hľadiska udržateľného rozvoja a kvality života. Aj v nadväznosti na tento potenciál boli stavebné odpady a odpady z demolácií zaradené medzi prioritné oblasti Akčného plánu EÚ pre obehové hospodárstvo.

Členské štáty EÚ majú prijať opatrenia na podporu selektívnej demolácie s cieľom umožniť odstránenie a bezpečné zaobchádzanie s nebezpečnými látkami a uľahčiť opätovné použitie a recykláciu vysokej kvality selektívnym

odstraňovaním materiálov a zabezpečiť vytvorenie systémov triedenia stavebného a demolačného odpadu minimálne pre drevo, minerálne zložky (betón, tehly, dlaždice a keramika, kameň), kov, sklo, plast a sadru.

V recyklácii stavebných odpadov patrí SR posledné miesto s mierou recyklácie 54%, pričom za roky 2017 a 2018 úroveň recyklácie ešte viac poklesla. Je to aj dôsledok nedostatočného systému zberu dát prostredníctvom systému RISO, ktorý nedokáže vysledovať materiálový tok odpadu a zavedenie nových „medzikódov“ nakladania, ktoré spôsobujú umelé znížovanie miery recyklácie stavebných odpadov.

Ciele

Hlavným cieľom reformy je zvýšiť potenciál obehovej ekonomiky v oblasti stavebného odpadu a sektoru stavebníctva, čo bude viesť k vyššej miere recyklácie a predchádzaniu vzniku stavebného odpadu.

Implementácia

MŽP SR pripraví reformu v oblasti stavebného odpadu (Q2 2021), základné opatrenia budú prediskutované v pracovnej skupine (zloženej z architektov, stavebných spoločností, recyklátorov....) v Q3 2021, následne bude výsledná podoba legislatívy (novela zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov) predložená na odborné verejné konzultácie v Q4 2021. Schválenie legislatívy sa predpokladá v Q2 2022.

Hlavné piliere reformy budú:

- Zavedenie povinnej selektívnej demolácie vrátane systému kontroly pred demoláciou a po demolácii: pri stavbách ako aj pri demoláciách stanoviť povinnosť zriadenia miesta na triedenie odpadov, následne túto povinnosť systematicky kontrolovať.
- Legislatívne zakotvenie normy pre kvalitu recyklátu zo stavebných a demolačných odpadov.
- Povinné zelené verejné obstarávanie pri kontrahovaní stavebných prác v štátnej správe: zaistiť povinné využitie recyklátu spĺňajúcich požadované stavebné normy, ako náhrady za prírodné zdroje, v rámci stavebnej činnosti financovanej z verejných zdrojov, ak je to technicky a ekonomicky možné. Pri stavebných prácach financovaných z verejných zdrojov (predovšetkým pri výstavbe dopravných komunikácií a infraštruktúry) využívať upravený stavebný a demolačný odpad, stavebné materiály a výrobky, pri ktorých výrobe bol zhodnotený odpad (materiálovo alebo energeticky) za podmienky, že spĺňajú funkčné a technické požiadavky, prípadne stavebné výrobky pripravené zo stavebných a demolačných odpadov alebo vedľajších produktov výroby (priebežne).
- Zjednodušiť pravidlá pre využitie upravených stavebných a demolačných odpadov a recyklátu z týchto odpadov na spätné zasypávanie pri zachovaní vysokej miery ochrany životného prostredia a zdravia ľudí.
- Zvýšiť zákonné poplatky za skládkovanie stavebných odpadov a odpadov z demolácií. (Novela Nariadenia vlády SR č. 330/2018 Z. z., ktorým sa ustanovuje výška sadzieb poplatkov za uloženie odpadov a podrobnosti súvisiace s prerozdeľovaním príjmov z poplatkov za uloženie odpadov)
- Uprednostňovať recykláciu stavebného odpadu pred využitím týchto odpadov na účely spätného zasypávania
- Upraviť legislatívne podmienky pre používanie nekontaminovaných výkopových zemín a iného prirodzene sa vyskytujúceho materiálu vo väzbe na stanovenie kritérií stavu konca odpadu pre výkopové zeminy a pripravovanú právnu úpravu spätného zasypávania.
- Vypracovať analýzu možností opakovaného používania stavebného materiálu z demolačných a rekonštrukčných prác.
- Reforma zvýši potenciál obehovej ekonomiky v oblasti stavebného odpadu a sektoru stavebníctva, čo bude viesť k vyššej miere recyklácie a predchádzaniu vzniku stavebného odpadu.
- Reforma by mala zabezpečiť, že najmenej 70% (hmotnosti) nebezpečného stavebného a demolačného odpadu (s výnimkou prirodzene sa vyskytujúceho materiálu definovaného v kategórii 17 05 04 v zozname odpadov EÚ), ktorý vznikne na stavbe, musí byť pripravený na opätovné použitie alebo zaslaný na recykláciu, alebo iné zhodnotenie materiálu vrátane operácií zasypávania, pri ktorých sa ako náhrada za iné materiály používa odpad
- Reforma bude vyžadovať, že najmenej 70% všetkých výrobkov z dreva použitých pri renovácii konštrukcií, opláštenia a povrchových úprav bude z recyklovaných / opätovne použitých alebo pochádzajúcich z trvalo udržateľných lesov, ako sú certifikované certifikačnými auditmi tretích strán vykonávanými akreditovanými certifikačnými orgánmi, napr. normy FSC / PEFC alebo ekvivalentné normy

- Zlepšiť systém zberu dát v oblasti stavebného odpadu.
- Zapracovať pripomienky Európskej komisie k Programu odpadového hospodárstva pre obdobie 2021 – 2025.
- Zamerať sa nielen na energetickú efektívnosť budov, ale zohľadniť aj princípy obehového hospodárstva, materiálovú efektívnosť, dĺžku životnosti materiálov a zásady trvalej udržateľnosti.

Adresát

MŽP SR, MDV SR, Úrad pre verejné obstarávanie (ÚVO), účastníci stavebných konaní, realizátori stavieb, recyklátori.

Časový rozvrh

Q2/2021-Q2/2022

3.2 Investície

3.2.1 Investícia 1: Zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov

Výzvy

Do roku 1980 bolo postavených takmer 70% rodinných domov, z čoho vyplýva, že väčšina rodinných domov je viac ako 40 rokov stará. Na Slovensku bolo do konca roka 2018 obnovených 48,9% rodinných domov¹⁰.

Celkový počet rodinných domov (podľa Sčítania obyvateľov v 2011) je 969 360. Od 2012 do 2020 pribudlo cca 90 000 rodinných domov. V súčasnosti máme na Slovensku cca 1 060 000 rodinných domov.

Rodinné domy sa často obnovujú s použitím environmentálne neprimeraných materiálov a za nesprávneho nakladania so stavebným odpadom. Tak síce dochádza k zvýšeniu energetickej efektívnosti, no z environmentálneho hľadiska nie je efekt renovácií vyhovujúci.

Veľká časť domácností SR má problém udržať svoje domovy adekvátne teplé, pričom práve nízkoprijemové domácnosti majú problém s energeticky neefektívnymi budovami. Energetická chudoba ohrozuje mnoho z týchto domácností, preto im bude potrebné poskytnúť širokú pomoc nie len pri podávaní žiadostí, ale aj podielom spolufinancovania.

Hoci sa kvalita ovzdušia na Slovensku v posledných rokoch významne zvýšila, na Slovensku je stále vystavených znečisteniu ovzdušia viac ľudí než v EÚ. Vyše 110 tisíc domácností stále kúri tuhými palivami, ktoré by mohli byť nahradené šetrnejšími technológiami. Navyše, podľa údajov Európskej environmentálnej agentúry na Slovensku približne 5 000 obyvateľov ročne zomiera predčasne kvôli znečisteniu ovzdušia.

Ciele

Zlepšenie energetickej hospodárnosti takmer 30 tisíc rodinných domov – realizácia obnovy rodinných domov vo vzťahu k ich energetickej hospodárnosti a adaptácia na zmenu klímy, ktorá patrí medzi najväčšie environmentálne výzvy dnešnej spoločnosti. Nepriaznivé dôsledky zmeny klímy priamo alebo nepriamo zasiahnu všetky sféry života a hospodárske sektory. Keďže vplyvy zmeny klímy sa prejavujú už aj na Slovensku, je nevyhnutné adaptovať pripravované projekty v sektore budov na meniacu sa situáciu a prijať potrebné opatrenia na zvýšenie ich odolnosti proti možným negatívnym vplyvom (ako napr. zachytávanie dažďovej vody, realizácia vegetačných striech, príprava na zvyšovanie priemernej vonkajšej teploty pasívnymi zásahmi, ako je napr. inštalácia tieniacej techniky).

¹⁰Údaje z [Integrovaného národného energetického a klimatického plánu](#), str. 120

Podpora obnovy rodinných domov bude realizovaná novou podpornou schémou, ktorá bude vychádzať z existujúcich programov a bude rozšírená o zelené opatrenia tam, kde to bude možné a vhodné.

Implementáciou opatrení na podporu obnovy rodinných domov bude dosiahnutá úspora energií na úrovni minimálne 30%. Úspora bude dosiahnutá najmä implementáciou opatrení: obnova strechy, zateplenie fasády, výmena otvorových konštrukcií (okná, dvere), výmena zdroja tepla. V implementačnom pláne sa rozpracujú možnosti motivácie žiadateľov/prijímateľov projektov k vyšším úrovňam úspor, zelenším opatreniam, prípadne vysporiadania sa s problémom energetickej chudoby.

Zvýšenie počtu obnovených rodinných domov vo vzťahu k zlepšeniu ich energetickej hospodárnosti so zohľadnením princípu energetickej chudoby. Cieľom je v rokoch 2022-26 podporiť celkovo aspoň 30 tisíc domácností. Rok 2021 bude slúžiť na prípravu schémy a jej technologické a administratívne zabezpečenie, zabezpečenie IT systému a prípravu implementačného plánu, ktorým sa proces bude riadiť.

Cieľovou skupinou sú vlastníci starších rodinných domov, ktorí realizujú obnovu rodinného domu zlepšením tepelnoizolačných vlastností obvodového plášťa budovy a výmenu neefektívnych zdrojov tepla a teplej vody za vysokoúčinné zariadenia, resp. osadenie nových zariadení využívajúcich obnoviteľné zdroje energie alebo odpadové teplo v rámci vetrania spolu s integráciou pripravovaného nástroja tzv. „kotlíkových dotácií“.

Implementácia

Opatrenie bude realizované prostredníctvom modifikovaného príspevku na zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinného domu a tam, kde je to technicky a ekonomicky možné bude zahŕňať aj opatrenia odolnosti proti možným negatívnym klimatickým vplyvom, ako napr. zachytávanie dažďovej vody, realizácia vegetačných striech.

Cieľom opatrenia je znížiť energetickú náročnosť domov a následne znížiť emisie CO₂. Ciele sa budú merať a monitorovať formou energetického certifikátu a posúdenia rekonštrukcie. Na výpočet sa použije projektová dokumentácia, na základe ktorej bude vyčíslená úspora CO₂ (odčítanie stavu pred a po realizácii opatrení). Prípadne je možné použiť energetický certifikát, ktorý bude potrebný vždy ku kolaudácii. Podľa agregovanej miery úspory CO₂ vieme meniť intenzitu zelených opatrení, aby sme dosiahli požadovanú úsporu. Súčasťou sledovania cieľov bude aj realizácia kontroly na mieste.

Opatrenia v oblasti zvyšovania energetickej efektívnosti, konkrétne výmena zdroja tepla, budú zamerané okrem znižovania emisií skleníkových plynov aj na zníženie znečisťovania ovzdušia, ktoré je problematické najmä v niektorých regiónoch – Banskobystrický a Košický kraj. V regiónoch identifikovaných ako problémové z pohľadu monitorovania znečistenia ovzdušia bude kladený väčší dôraz na plnenie tejto investície.

Na úspešnú realizáciu programu je nutné vytvoriť implementačný orgán (ďalej len „implementačná agentúra“) a vybaviť ho dostatočnými finančnými, personálnymi a technickými zdrojmi. Celkové náklady na implementačný orgán sú odhadované do výšky 4,2% z celkového objemu financií na obnovu rodinných domov (ktorá sa v súčasnosti predpokladá do výšky 528 mil. eur).

Personálne zdroje – prijatie vyše 90 pracovníkov, mix odborných, technických a administratívnych pracovníkov, vypracovanie komplexného školenia pre každú špecifickú pozíciu (administrátor dotácie, odborný pracovník, technik, kontrolór...), pravidelné preškolenie a vytvorenie systému riadenia na zabezpečenie adekvátnej retencie a motivácie personálnych kapacít.

- Technické zabezpečenie:

- IT systém na podporu administrácie programu, ráta sa s využitím moderných algoritmov a robotizácie na odľahčenie administratívnej kontroly.
- Marketingové opatrenia na zabezpečenie dostatočnej informovanosti občanov SR.

- Samotný mechanizmus implementácie ráta s tromi komunikačnými modelmi:

- Webové sídlo, obsahujúce všetky informácie k programu (príručky, vzorové dokumenty, návody...), prístup do systému na predkladanie žiadosti, možnosti online chatu.
- Regionálne konzultačné a poradenské centrá. Hlavnou myšlienkou je, aby každý obyvateľ mal možnosť prístupu do fyzického centra v okruhu 60 km od svojho bydliska. Regionálne centra budú slúžiť na uľahčenie administrácie zo strany žiadateľa, no sekundárny efekt bude aj zníženie náročnosti administrácie zo strany implementačnej agentúry.
- Road show bude slúžiť ako doplnkový nástroj na podporu regiónov s vysokou energetickou chudobou a vysokou mierou znečistenia vzduchu.

Dotačný model sa zakladá na princípe transparentnosti, užívateľsky jednoduchom systéme prípravy a predkladania žiadostí o poskytnutie podpory s cieľom minimalizácie administratívnej záťaže na strane žiadateľov a zabezpečenia efektívneho, adresného a časovo nenáročného systému poskytovania podpory. Dotačný model je postavený na obligatórnych a fakultatívnych komponentoch obnovy, ktoré nám zabezpečia komplexnú obnovu.

Výška podpory zohľadňuje priemernú investičnú náročnosť konkrétneho komponentu a ekonomické postavenie domácností z pohľadu podielu nákladov na energie (vykurovanie a prípravu teplej úžitkovej vody) z príjmov domácností, t.j. domácnosti zasiahnuté energetickou chudobou získajú výrazne vyššiu mieru podpory ako domácnosti s lepším ekonomickým postavením.

Program zahŕňa nasledovné opatrenia: zateplenie obvodových stien, striech, stropu a podláh, obnova vykurovacích systémov, výmena otvorových výplní (okien, dverí), tieniaca technika, vodozádržné opatrenia, kompostér, fotovoltaika a tepelné čerpadlá, alternatívne v prípade vysokej energetickej účinnosti nízkoemisné spaľovacie zariadenia, odstránenie striech/krytiny z azbestu a montáž zelených striech. Jednotlivé opatrenia budú realizované s prihliadnutím na maximálne možné využívanie ekologicky menej škodlivých materiálov. Okrem toho sa zväží použitie recyklovaných materiálov. Každé z opatrení má svoju technickú špecifikáciu, vlastnú intenzitu podpory a maximálnu výšku dotácie. Zelené opatrenia (vodozádržné opatrenia, kompostér, odstránenie azbestu certifikovanou firmou) budú podporené do výšky 10% z celkovej výšky podpory

Vzhľadom na náročnosť implementácie programu danej granularitou, sa predpokladá nutnosť úpravy špecifických zákonov (výnimka) za účelom zjednodušenia administrácie. Ako napríklad výnimka z VO pre prijímateľov (podľa vzoru SIEA). Program ráta aj s rozsiahlou spoluprácou mimo rezortu MŽP SR, napríklad na úrovni katastra, stavebných úradov, atď. V rámci programu rátame aj so spoluprácou na financovaní s finančnými inštitúciami (možnosť poskytnúť zvýhodnené financovanie na pokrytie nákladov mimo program).

V neposlednom rade musí byť súčasťou plánu aj systém riadenia rizík, zahrňujúci komplexný katalóg rizík a ich opatrenia. Ďalej sa ráta aj s formou „Disaster recovery plánu“ a jeho ročným testovaním.

Pri implementácii budú zohľadnené strategické dokumenty na úrovni EÚ, konkrétne: Stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy, Smernica o energetickej hospodárnosti budov (2001/31/EÚ), Smernica o energetickej efektívnosti (2012/27/EÚ) a iniciatíva European Bauhaus¹¹. Taktiež budú zohľadňované strategické materiály na úrovni Slovenskej republiky: Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy, Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030, nízkouhlíková stratégia rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050, Stratégia pre redukciu PM10, Stratégia na ochranu ovzdušia SR do roku 2030.

Mechanizmy podpory Plánu obnovy a EŠIF budú nastavené tak, aby zabránili dvojitému financovaniu tých istých výdavkov.

Adresát

¹¹ Webová lokalita New European Bauhaus, https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_en

Cieľovou skupinou sú vlastníci starších rodinných domov, ktorí svojpomocne alebo dodávateľsky realizujú obnovu rodinného domu zlepšením tepelnoizolačných vlastností obvodového plášťa budovy a výmenu neefektívnych zdrojov tepla a teplej vody za vysokoúčinné zariadenia, resp. osadenie nových zariadení využívajúcich obnoviteľné zdroje energie alebo odpadové teplo v rámci vetrania.

MSP podniky, ktoré sa venujú zateplňovaniu rodinných domov inštalácii zdrojov tepla a OZE..

Časový rozvrh

Príprava a realizácia fázy na zabezpečenie personálnych kapacít, IT systémov a štruktúry podpory spolu s operatívnymi operáciami bude prebiehať v rokoch 2021-2022.

Projekty strednej obnovy rodinných domov budú podporované v rokoch 2022-2026.

Nábehová krivka realizácie projektov bude postupná, s nasledovným plánovaným plnením:

- Obnova RD do 31.12.2022: 4 000 rodinných domov (RD)
- Obnova RD do 31.12.2023: 7 000 RD
- Obnova RD do 31.12.2024: 7 000 RD
- Obnova RD do 31.12.2025: 7 000 RD
- Obnova RD do 30.6.2026: 5 000 RD

Štátna pomoc

Opatrenia, prostredníctvom ktorých môže byť poskytnutá štátna pomoc alebo minimálna pomoc (článok 107 a 108 Zmluvy o fungovaní EÚ), budú posúdené z hľadiska pravidiel v oblasti štátnej pomoci (odkaz na zákon č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o štátnej pomoci)). Pomoc v rámci týchto opatrení možno poskytnúť, len ak bude v súlade s osobitnými predpismi pre oblasť štátnej pomoci, resp. minimálnej pomoci (napríklad na nariadenie č. 651/2014, nariadenie č. 1407/2013).

3.2.2 Investícia 2: Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov

Výzvy

Historické a pamiatkovo chránené budovy neboli obnovované v rozsahu, ktorý by bol potrebný na zabezpečenie najmä ich dostatočnej energetickej efektívnosti. V rámci Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) v pripravovanom programovom období sa počíta s obnovou pamiatkovo chránených budov z pohľadu ochrany ich kultúrnej a historickej hodnoty ako cieľov cestovného ruchu a nadväzujúceho rozvoja územia bez ohľadu na otázky energetickej hospodárnosti. Ide o budovy (napr. zručaniny hradov, pamätníky a pod.), ktoré z hľadiska ich spôsobu využívania nie sú spôsobilé dosiahnuť zlepšovanie parametrov energetickej hospodárnosti budov (EHB). V prípade iných historických budov má však obnova potenciál zároveň so zachovaním kultúrneho dedičstva pre ďalšie generácie prinášať aj ďalšie významné prínosy vo forme, energetického zefektívnenia a predĺženia životnosti budov. Dosiahnutie v priemere minimálne 30% úspory energie je pri takýchto budovách reálne a je preto potrebné hľadať zdroje na podporu ich obnovy .

Vzhľadom na obdobie vzniku, historickú, architektonickú, krajinnú, urbanistickú alebo konštrukčnú kvalitu si vyžadujú vyšší stupeň a náročnosť renovačných prác. Historickými budovami sa v tomto kontexte rozumejú, napríklad budovy, ktoré sú registrované v Zoznamoch pamätihodností miest a obcí, v Registri modernej architektúry Slovenska alebo boli projektované a realizované v období, ktoré má od súčasnosti dostatočný časový odstup, t. j. minimálne dvoch generácií. Pamiatkovo chránené budovy sú z dôvodu ochrany vyhlásené za národnú kultúrnu pamiatku a sú zapísané v Registri nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok, alebo ide o budovu s pamiatkovou hodnotou, alebo budovu rešpektujúcu hodnoty pamiatkového územia, nachádzajúcu sa v pamiatkovej rezervácii alebo pamiatkovej zóne. Eviduje ich PÚ SR.

Slovenský fond nehnuteľných kultúrnych pamiatok a historicky cenných budov sa nenachádza v dobrom stave. Pri štvrtine kultúrnych pamiatok hrozí, že dôjde k nenapraviteľnému poškodeniu, pričom na kompletnú sanáciu pamiatkového fondu je potrebných odhadom 5,4 mld. eur.

Historické budovy a pamiatkovo chránené verejné budovy patria medzi budovy s najhoršou energetickou hospodárnosťou. Zlepšenie energetickej hospodárnosti týchto budov si vyžaduje špecifický prístup k obnove vzhľadom k nutnosti zachovania historickej a kultúrnej hodnoty objektov a zväčša je možné uskutočniť obnovu len v obmedzenej miere. Nie zriedkavo majú atypicky členený tvar a neštandardné dispozičné a výškové usporiadanie interiérov. Obnovou sa popri energetickom zefektívnení predĺži ich životnosť, zachová kultúrne dedičstvo pre ďalšie generácie, zlepši ich vnútorné prostredie a zefektívni prevádzku budov, ako aj komfort ich užívateľov a zlepši sa využiteľnosť a prístupnosť pre služby verejnosti. Holistický prístup k obnove historických budov sa bude uplatňovať s využitím štandardu EN 16883:2017 Zachovanie kultúrneho dedičstva, Usmernenie pre zlepšovanie energetickej hospodárnosti historických budov.

Na rozšírenie povedomia o vytvorenom finančnom mechanizme a podmienkach, za ktorých je možné poskytnúť projektu podporu, bude potrebné realizovať informačnú kampaň vo verejnom sektore a vzdelávacie semináre, z pohľadu propagácie a rozširovania znalostí a najlepšej praxe, týkajúcej sa možnosti skĺbenia implementácie pamiatkových, energetických a environmentálnych požiadaviek v prípade obnovy historických a pamiatkovo chránených budov.

Ciele

Cieľom investície je zlepšenie stavebno-technického stavu historických a pamiatkovo chránených verejných budov súčasne so zlepšením ich energetickej hospodárnosti, pričom sa zlepšia aj možnosti ich využívania verejnosťou a predĺži životnosť.

Hlavným cieľom investičnej aktivity je v rokoch 2020 – 2026 podporiť v priemere aspoň stredne hlbokú obnovu aspoň 117 000 m² celkovej podlahovej plochy historických a pamiatkovo-chránených verejných budov, v rámci ktorej budú popri opatreniach na zvyšovanie energetickej efektívnosti (v priemere minimálne 30% úspora primárnej energie) pri zachovaní ich historickej a pamiatkovej hodnoty, realizované aj relevantné opatrenia na stavebno-technickú obnovu budov, obnovu technického systému budovy, vrátane aplikácie systémov automatizácie a riadenia budov, prvkov elektromobility a cyklodopravy (ak je to vhodné), bezbariérovosť a implementáciu zelených opatrení. Pri priemernej podlahovej ploche historických a pamiatkových budov v rozmedzí od 500m² do 1500m² plánujeme obnoviť minimálne 100 historických budov.

Cieľom je zároveň, v čo najvyššej miere, v rámci obnovy zabezpečiť plnenie základných požiadaviek na stavby počas ich životného cyklu, vrátane zlepšovania bezpečnosti a prístupnosti pri používaní verejných budov (bezbariérovosť).

Pri príprave projektov bude nastavený mechanizmus, ktorý bude motivovať integráciu zelených prvkov napr. vyššou mierou podpory.

Cieľovou skupinou sú vlastníci verejných historických alebo pamiatkovo-chránených budov, pri ktorých budú realizované opatrenia na obnovu budovy a jej stavebnotechnických podmienok, vrátane zlepšenia energetickej hospodárnosti. Navrhovanie a realizácia opatrení bude zvolená špecificky a individuálne podľa typu budovy, vrátane zváženia možnosti aplikácie nových zariadení využívajúcich obnoviteľné zdroje energie (fotovoltaika a tepelné čerpadlo) alebo spätné získavanie tepla a pod.

Súčasťou realizovanej rekonštrukcie majú byť, ak je to relevantné, aj tieto opatrenia: odborné odstránenie azbestových striech a odborné zneškodnenie azbestového odpadu, dôsledné triedenie stavebného odpadu a

zneškodnenie zákonným spôsobom (aby sa dodržal princíp zásady „výrazne nenarušiť“), zabezpečenie hniezdnych možností pre chránené druhy živočíchov (netopierov, dážďovníkov, lastovičiek, beloritok a ďalších).

Opatrenia – zelené strechy, oddelenie šedej vody od hnedej vody, fotovoltika, tepelné čerpadlo, opatrenia zabráňujúce prehrievaniu budov (zelená vegetačná stena, vonkajšie tieniace prvky okien a dverí na fasádach – pergoly, vonkajšie žalúzie, a pod.), zachytávanie dažďovej vody a jej využitie na polievanie zelených priestranstiev v okolí budovy – by boli dobrovoľné doplnkové opatrenia. Ostatné opatrenia - odstránenie a zneškodnenie azbestu, triedenie stavebného odpadu pri rekonštrukcii a jeho zneškodnenie zákonným spôsobom, zabezpečenie hniezdnych možností pre chránené živočíchov by boli povinné, ak je to v prípade budovy relevantné. Tieto opatrenia nebudú predstavovať viac ako 10% z celkovej investície.

Implementácia

MDV SR bude realizovať informačnú kampaň o vytvorení finančnom mechanizme a podmienkach, za ktorých je možné poskytnúť projektu podporu a v spolupráci s PÚ SR aj vzdelávacie semináre, z pohľadu propagácie a rozširovania znalostí a najlepšej praxe týkajúcej sa možností skĺbenia implementácie pamiatkových, energetických a environmentálnych požiadaviek, v prípade obnovy verejných historických a pamiatkovo chránených budov (cieľ 1). Náklady na cieľ 1 sú 1 mil. eur.

Opatrenie realizácie investičnej obnovy verejných historických a pamiatkovo chránených budov bude realizované prostredníctvom otvorenej priebežnej výzvy.

Pri hodnotení projektov sa bude striktné vyžadovať dosahovanie v priemere minimálne 30% úspory primárnej energie. Dosiahnutie úspory primárnej energie sa preukáže v projektovom energetickom hodnotení budovy pred jej obnovou a verifikuje sa po uskutočnení obnovy budovy na základe vydaného energetického certifikátu. Po realizácii obnovy verejnej budovy z verejných zdrojov budú na základe zákona č. 321/2014 o energetickej efektívnosti Z. z. poskytované údaje na monitorovanie energetickej náročnosti verejnej budovy do monitorovacieho systému energetickej efektívnosti.

V rámci implementácie investície obnovy verejných historických a pamiatkovo chránených budov je potrebné počítať aj s nákladmi na procesný manažment komponentu ktorý zahŕňa personálne, technické a finančné zdroje. Celkové náklady na sú odhadované vo výške 2,65% z celkového objemu financií na investičnú obnovu verejných historických a pamiatkovo chránených budov (predkladaná investícia do obnovy je 200 mil. eur, cieľ 2).

Personálne zdroje – predpokladá sa potreba odhadom 25 odborných, technických a administratívnych pracovníkov, vypracovanie komplexného školenia pre každú špecifickú pozíciu (administrátor dotácie, odborný pracovník, technik, kontrolór, atď.), pravidelné preškolenie a vytvorenie systému riadenia na zabezpečenie adekvátnej retencie a motivácie personálnych kapacít.

- Technické zabezpečenie:
 - Informačný systém (IT systém) na podporu administrácie programu, počíta sa s využitím moderných algoritmov a robotizácie na odľahčenie administratívnej kontroly.
 - Marketingové opatrenia na zabezpečenie dostatočnej informovanosti subjektov verejnej správy SR

Na úrovni jednotlivých vykonávateľov (ministerstiev, ktoré sú zodpovedné za konkrétne investície alebo reformy) budú primárne využívané existujúce ľudské zdroje, ktoré majú skúsenosti s implementovaním podobných nástrojov, ako aj iných fondov Európskej únie. Vzhľadom na to, že ide o nový mechanizmus s vlastnými špecifikami zameraný tak na reformy ako aj investície, bude potrebné celkové administratívne kapacity aj u týchto orgánov navýšiť. Tieto potreby sú 2,64% z celkového súčtu alokácie na investície (ich detailné členenie je rozpracované v časti costing).

V rámci realizácie investičnej obnovy verejných historických a pamiatkovo chránených verejných budov je cieľom obnoviť aspoň 117 000 m² a predpokladá sa obnova až 130 000 m² prepočítanej podlahovej plochy verejných budov v rôznej intenzite obnovy, ktorá bude odzrkadľovať množstvo jednotlivých opatrení, vykonaných na každej takejto budove pri zohľadnení výšky vplyvu na dosiahnutie úspory energie (cieľ 2). Náklady na cieľ 2 sú 200 mil. eur.

Adresát

Vlastníci historických a pamiatkovo chránených verejných budov - *štátni vlastníci a orgány územnej samosprávy, verejnoprávne inštitúcie.*

Časový rozvrh

Realizácia informačnej kampane a vzdelávacích seminárov pre odbornú verejnosť MDV SR, PÚ SR, Q4 2025.

Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených verejných budov - oprávnenosť čerpania zdrojov na obnovu tohto fondu verejných budov sa predpokladá od 02/2020 (s prvým čerpaním Q4 2022) do Q2 2026.

Štátna pomoc

Opatrenia, prostredníctvom ktorých môže byť poskytnutá štátna pomoc alebo minimálna pomoc (článok 107 a 108 Zmluvy o fungovaní EÚ), budú posúdené z hľadiska pravidiel v oblasti štátnej pomoci (odkaz na zákon č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o štátnej pomoci)). Pomoc v rámci týchto opatrení možno poskytnúť, len ak bude v súlade s osobitnými predpismi pre oblasť štátnej pomoci, resp. minimálnej pomoci (napríklad na nariadenie č. 651/2014, nariadenie č. 1407/2013).

4. Otvorené strategické a bezpečnostné otázky

Realizácia navrhovaných reforiem a investícií prispeje k budovaniu Európskej únie odolnej voči zmene klímy a pripravenej na jej dôsledky. Zlepší tiež energetickú bezpečnosť zvýšením energetickej efektívnosti.

5. Cezhraničné a medzinárodné projekty

Navrhované reformné a investičné zámery nemajú cezhraničný rozmer a projektovo nemožno hovoriť o medzinárodných projektoch.

6. Zelený rozmer komponentu

Na základe popísaných komponentov, reforiem a ich jednotlivých investícií dôjde najmä k znižovaniu emisií skleníkových plynov, zvýšeniu energetickej efektívnosti budov a k adaptácii na zmenu klímy:

- Zvýšenie počtu obnovených rodinných domov má výrazný vplyv na zníženie spotreby energie, na zlepšenie kvality ovzdušia, na zníženie nákladov domácností na bývanie a na zvýšenie teplotného štandardu domácností.
- Zvýšenie počtu obnovených verejných budov má vplyv na zníženie spotreby energie, na zlepšenie kvality ovzdušia, na zníženie nákladov na prevádzku verejnej budovy a zvýšenie komfortu a pohodlia jej užívateľov.
- Verejné budovy majú plniť vzorovú úlohu pri uplatňovaní adaptačných opatrení na zmenu klímy a pri dosahovaní cieľov energetickej efektívnosti. Budovy s historickou alebo pamiatkovou hodnotou

majú najhoršiu energetickú hospodárnosť. Obnova týchto budov je finančne nákladnejšia a vyžaduje si individuálny prístup a použitie menej obvyklých materiálov a postupov pri realizácii ich obnovy.

- Uplatňovanie adaptačných opatrení (akými sú zelené strechy, zelené vegetačné steny, zachytávanie dažďovej vody a jej následné využitie, ako aj pri zabezpečení hniezdných možností pre chránené živočíchy) v historických a pamiatkovo chránených verejných budovách sa musí posudzovať individuálne a realizovať citlivo, s ohľadom na zachovanie celistvosti kultúrnej a historickej hodnoty každej budovy a jej okolia. Príkladnou realizáciou daných opatrení vo verejnom sektore je možné stimulovať v obdobných aktivitách aj súkromný sektor.
- Tam, kde je to vhodné a realizovateľné sa budú aplikovať systémy automatizácie a riadenia budovy umožňujúce dosahovať úspory na základe informácií o vplyve správania sa užívateľov.
- V prípade obnovy rodinných domov je minimálnym cieľom splniť úsporu primárnej energie na úrovni 30%, v rámci intervenčného poľa 025bis dosiahnuť 100% príspevok k zelenému kritériu.
- V rámci zeleného kritéria sú opatrenia pri obnove rodinných domov označené 025bis opatrenia energetickej efektívnosti priamo súvisiace z dosahovaním úspor primárnej energie.
- V prípade obnovy verejných budov je minimálnym cieľom splniť v priemere úsporu primárnej energie na úrovni 30% a dosiahnuť tým 100% príspevok k zelenému kritériu v rámci intervenčného poľa 026bis.
- V rámci zeleného kritéria sú opatrenia pri obnove historických budov označené 026bis opatrenia energetickej efektívnosti priamo súvisiace z dosahovaním úspor primárnej energie. Medzi uvedené opatrenia patria: zateplenie obvodových stien, striech, stropu a podláh, obnova vykurovacích, chladiacich a vzduchotechnických systémov, výmena otvorových výplní (okien, dverí), tieniaca technika, integrácia obnoviteľných zdrojov energie, inštalácia tepelných čerpadiel, alternatívne v prípade vysokej energetickej účinnosti nízkoemisné spaľovacie zariadenia, montáž zelených striech, obnova osvetlenia a všetky ostatné potrebné prispievajúce k úsporám primárnej energie. Jednotlivé opatrenia budú realizované s prihliadnutím na maximálne možné využívanie ekologicky menej škodlivých materiálov
- Dosiahnutie stanového cieľa úspory primárnej energie na úrovni 30% sa bude validovať energetickým certifikátom, ktorý bude súčasťou každého zrealizovaného projektu.

Všetky reformy a s nimi spojené investície prispievajú k zlepšeniu energetickej efektívnosti budov, čím prispievajú k dosiahnutiu klimatického cieľa EÚ do roku 2030, klimatickej neutrality do roku 2050 a národného energetického a klimatického plánu.

7. Digitálny rozmer komponentu

Väčšina reforiem a väčšia časť vyššie uvedených investícií prispievajú k digitálnemu prechodu prostredníctvom podpory inteligentných systémov riadenia budov. Využívaním smart riešení a IoT technológií pre zber a riadenie jednotlivých parametrov budov výrazne prispievajú k rozvoju 5G sietí. Zavádzanie inteligentných riešení do riadenia budov má výrazný vplyv na zníženie energetickej náročnosti renovovaných budov a následne aj na znižovanie emisií skleníkových plynov a znečisťovanie ovzdušia.

8. Uplatňovanie zásady „výrazne nenarušiť“

Pri napĺňaní jednotlivých cieľov komponentu bude dodržaný princíp zásady „výrazne nenarušiť“. Princíp bol overený pre jednotlivé aktivity plánované na realizáciu.

Realizácia investícií prispeje k mitigácii a adaptácii na zmenu klímy, výrazne nepoškodí vodné zdroje, podporí obehovú ekonomiku prostredníctvom efektívneho využívania stavebného odpadu ako aj využívania environmentálne vhodných stavebných materiálov. Investície tiež povedú k redukcii znečistenia ovzdušia.

Pri investíciách do výstavby alebo rekonštrukcie verejných budov sa zabezpečí, aby prípravná časť (napr. špecifikácie tendrov) ako aj implementácia zakomponovali opatrenia, vyplývajúce z požiadavky zabezpečenia súladu so zásadou „výrazne nenarušiť“. Týka sa to napríklad požiadaviek, ktoré musia byť splnené pri výmene vykurovacích systémov na báze uhlia/oleja a zastaraných plynových kotlov na plynové kondenzačné kotly, ako aj opatrení spojených s cieľom obehového hospodárstva pri prevenciu vzniku a recykláciu stavebného odpadu.

Princíp zásady „výrazne nenarušiť“ je rozpísaný aj pre jednotlivé navrhované aktivity v rámci komponentu, individuálne pri každej z nich.

8.1 Reforma 1: Reforma zosúladenia podporných mechanizmov obnovy rodinných domov poskytovaných viacerými rezortami

Časť 1 kontrolného zoznamu dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

<i>Uvedte, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“</i>	Áno	Nie	<i>Ak ste zvolili možnosť „nie“, uveďte odôvodnenie</i>
Zmiernenie zmeny klímy		X	Opatrenie patrí do skupiny umožňujúcich („enabling“) a prispieje k mitigácii zmeny klímy pretože: ○ Zosúladí podporné mechanizmy, čo povedie k efektívnejšej implementácii programov na zníženie spotreby energie, zvýšenie energetickej účinnosti, čo vedie k podstatnému zlepšeniu energetickej hospodárnosti dotknutých budov a na výrazné zníženie emisií skleníkových plynov. ○ Opatrenie prispieje k národnému cieľu zvýšenia energetickej účinnosti v súlade so smernicou o energetickej efektívnosti (2012/27/EÚ) a určenými národnými príspevkami k dosiahnutiu Parížskej dohody o klíme. - Toto opatrenie umožní efektívnejšiu podporu obnovy rodinných domov, čo vo výsledku povedie k významnému zníženiu emisií skleníkových plynov (viď. analýza na strane 3 v tomto komponente). Inštalácia solárnych termálnych a fotovoltaických zariadení je oprávnená na intervenčné pole 029 v prílohe k nariadeniu RRF s koeficientom zmeny klímy 100%. Inštalácia geotermálnych zariadení je oprávnená na intervenčné pole 032 v prílohe k nariadeniu RRF s koeficientom zmeny klímy 100%.
Adaptácia na zmenu klímy		X	Fyzické klimatické riziká, ktoré by mohli byť pre toto opatrenie významné, boli vyhodnotené v rámci Stratégie adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy (schválená v roku 2018). Opatrenie vyžaduje, aby hospodárske subjekty, ktoré budú opatrenie vykonávať, zabezpečili optimalizáciu technických systémov v renovovaných budovách tak, aby

			obyvateľom poskytovali tepelný komfort aj pri extrémnych teplotách. Nie sú teda dôkazy o významných negatívnych priamych a primárnych nepriamych účinkoch opatrenia počas jeho cyklu na tento environmentálny cieľ. Roztrieštenosť podpory nevedla ku komplexnej obnove budov, ktorá je potrebná na efektívnu adaptáciu obydli na zmenu klímy. Reforma podpory zabezpečí, že sa budú realizovať potrebné a efektívne opatrenia, ktoré zaisťia najefektívnejšiu adaptáciu budov na zmenu klímy.
Udržiateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov		X	Rozšírenie súčasných systémov podpory aj o adaptačné opatrenia ako napr. zachytávanie dažďovej vody, realizácia zelených striech, výmena zdroja tepla, odstránenie azbestovej krytiny zo striech a pod. bude mať reforma pozitívny vplyv na vodu.
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie		X	Samotná reforma nezhorší stav v oblasti obehového hospodárstva. Vďaka schváleniu nadväznej navrhovanej zmeny stavebného zákona, ktorým sa bude vykonávať lepšia prevencia vzniku stavebného odpadu ako aj využívanie kvalitnejších a environmentálne vhodnejších materiálov dôjde k zlepšeniu stavu v tejto oblasti. Reforma vyžaduje, aby hospodárske subjekty vykonávajúce renovácie budov zabezpečili najmenej 70% (hmotnosť) zdravotne nezávadného stavebného a demolačného odpadu (s výnimkou prirodzene sa vyskytujúceho materiálu uvedeného v kategórii 17 05 04 v Európskom zozname odpadov rozhodnutím 2000/532 / ES) vyprodukované na stavenisku budú pripravené na opätovné použitie, recykláciu a ďalšie zhodnotenie materiálu v súlade s hierarchiou odpadu a so stavebným a demolačným odpadom EÚ. Technické špecifikácie zariadení na výrobu obnoviteľnej energie, ktoré je možné inštalovať, sú súčasťou špecifikácií programu Zelená úsporám, ktorý sa na Slovensku realizuje už mnoho rokov a spĺňa prísne kritériá energetickej a environmentálnej efektívnosti, aj čo sa týka ich životnosti, opraviteľnosti a recyklovateľnosti. Subjekty obmedzia vznik odpadu v procesoch súvisiacich s výstavbou a demoláciou v súlade s Protokolom EÚ o nakladaní s odpadom zo stavieb a demolácií. Návrhy budov a stavebné techniky podporia cirkulárnosť najmä s odkazom na ISO 20887 alebo iné EÚ a národné normy.
Prevenencia a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody alebo pôdy		X	Reforma zabezpečí zosúladenie podporných mechanizmov čo bola jedna z príčin zhoršeného stavu v tejto oblasti. Nepredpokladá sa, že opatrenie povedie k významnému zvýšeniu emisií znečisťujúcich látok do

			ovzdušia, vody alebo pôdy, pretože: - Reforma bude vyžadovať súlad s normami kvality ovzdušia stanovenými v smernici 2008/50/EÚ a podporované budú iba vysoko účinné kotly vyhovujúce ekologickému dizajnu. - Reforma, ktorá zabezpečí legislatívne a technické podmienky na výmenu starých neefektívnych vykurovacích systémov povedie k zníženiu emisií do ovzdušia a následnému zlepšeniu verejného zdravia v oblasti, kde sú prekročené normy EÚ týkajúce sa kvality ovzdušia stanovené v smernici 2008/50/EÚ. - Reforma bude vyžadovať, aby prevádzkovatelia, vykonávajúci renováciu zabezpečili, aby stavebné prvky a materiály použité pri renovácii budov neobsahovali nebezpečné a toxické látky (zoznam látok podliehajúcich autorizácii stanoveného v prílohe XIV k Nariadeniu (EK) č. 1907/2006). - V rámci reformy budú prijaté opatrenia na zníženie hluku, prachu a emisií znečisťujúcich látok počas rekonštrukčných prác. - Rozšírenie súčasných systémov podpory aj o adaptačné opatrenia ako napr. zachytávanie dažďovej vody a realizácia zelených striech bude mať pozitívny vplyv na vodu.
Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov		X	Vďaka navrhovanému komplexnému prístupu (Rozšírenie súčasných systémov podpory aj o adaptačné opatrenia ako napr. zachytávanie dažďovej vody, realizácia zelených striech, výmena kotla za environmentálne vyhovujúci, odstránenie azbestovej krytiny zo striech) bude mať reforma pozitívny vplyv na vodu a tým aj na biodiverzitu.

8.2 Reforma 2: Reforma zvýšenia transparentnosti a zefektívnenia rozhodnutí PÚ SR

Časť 1 kontrolného zoznamu dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

<i>Uvedte, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“</i>	Áno	Nie	<i>Ak ste zvolili možnosť „nie“, uvedte odôvodnenie</i>
Zmiernenie zmeny klímy		X	Reforma prispeje k mitigácii zmeny klímy pomocou vytvorenia predpokladov pre cielenú implementáciu projektov energetickej efektívnosti v stanovenej kategórii budov s najhoršou energetickou hospodárnosťou.
Adaptácia na zmenu klímy		X	Reforma systematickým zberom dát pomôže identifikovať stavebnotechnický a energetický stav vybraných budov, ktorých obnovou môžeme prispieť k plneniu cieľov v oblasti energetickej efektívnosti (znižovanie energetickej spotreby) a klimatického cieľa zníženia emisií skleníkových plynov. Stimulovanie obnovy aj súkromných pamiatkovo chránených budov sprehľadnením

			rozhodnutí PÚ SR a zároveň akcelerácia vo využívaní inovatívnych technológií a stavebných materiálov v rámci obnovy pamiatok.
Udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov		X	Rozšírenie súčasných systémov podpory aj o adaptačné opatrenia tam kde je to technicky a ekonomicky možné bude mať pozitívny vplyv na vodu.
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie		X	Samotná reforma nemení stav v oblasti obehového hospodárstva. Vďaka schváleniu nadväznej navrhovanej zmeny stavebného zákona, ktorým sa bude vykonávať lepšia prevencia vzniku stavebného odpadu ako aj využívanie kvalitnejších a environmentálne vhodnejších materiálov dôjde k zlepšeniu stavu v tejto oblasti.
Prevencia a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody alebo pôdy		X	Nie je relevantné pre danú aktivitu.
Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov		X	Vďaka navrhovanému komplexnému prístupu (Možnosť rozšírenie obnovy budovy aj o adaptačné opatrenia ako napr. zachytávanie dažďovej vody, realizácia zelených striech, výmena zdroja tepla za environmentálne vyhovujúci, odstránenie azbestovej krytiny zo striech tam kde je to technicky a ekonomicky možné) bude mať reforma pozitívny vplyv na vodu a tým aj na biodiverzitu.

8.3 Reforma 3: Reforma nakladania so stavebným odpadom

Časť 1 kontrolného zoznamu dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

<i>Uvedte, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“</i>	Áno	Nie	<i>Ak ste zvolili možnosť „nie“, uvedte odôvodnenie</i>
Zmiernenie zmeny klímy		X	Redukcia a recyklácia odpadu majú všeobecne pozitívny čistý dopad na zmierňovanie zmeny klímy. Dodatočné emisie skleníkových plynov vyplývajúce z týchto činností sú minimálne v porovnaní s celkovým znížením čistých emisií skleníkových plynov pri materiálovom zhodnocovaní.
Adaptácia na zmenu klímy		X	Očakáva sa pozitívny vplyv na adaptáciu znížením tlakov na životné prostredie a menším záberom území pre manažment odpadov.
Udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov		X	Zvýšenie opätovného použitia, recyklácie a ďalších opatrení, vrátane ekologického využívania dreva povedie k zníženiu znečistenia a spotreby vody.
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie		X	Reforma zvýši potenciál obehovej ekonomiky v oblasti stavebného odpadu a sektoru stavebníctva, čo bude viesť k vyššej miere recyklácie a predchádzaniu vzniku stavebného odpadu.

			Reforma by mala zabezpečiť, že najmenej 70% (hmotnosti) nebezpečného stavebného a demolačného odpadu (s výnimkou prirodzene sa vyskytujúceho materiálu definovaného v kategórii 17 05 04 v zozname odpadov EÚ), ktorý vznikne na stavbe, musí byť pripravený na opätovné použitie alebo zaslaný na recykláciu, alebo iné zhodnotenie materiálu vrátane operácií zasypávania, pri ktorých sa ako náhrada za iné materiály používa odpad. Reforma bude mať pozitívny dopad aj na iné komponenty s významnou alokáciou na budovy.
Prevenencia a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody alebo pôdy		X	Reforma zabezpečí, aby stavebné prvky a materiály neobsahovali azbest ani látky vzbudzujúce veľmi veľké obavy, ako sa uvádza na základe „zoznamu povolení“ nariadenia REACH. Bude vyžadované, že pred začatím renovačných prác musí byť v súlade s národnými právnymi predpismi vykonaný stavebný prieskum kompetentným odborníkom so školením v oblasti azbestu a v identifikácii ďalších materiálov obsahujúcich sledované látky. Akékoľvek odstránenie materiálov, ktoré obsahuje alebo je pravdepodobné, že bude obsahovať azbest, rozbitie alebo mechanické vŕtanie alebo skrutkovanie a / alebo odstraňovanie izolačnej dosky, dlaždíc a iných materiálov obsahujúcich azbest musí byť vykonávané príslušne vyškoleným personálom s kontrolou zdravia pred, počas a po v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi
Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov		X	Reforma bude vyžadovať, že najmenej 70% všetkých výrobkov z dreva použitých pri renovácii konštrukcií, opláštenia a povrchových úprav bude z recyklovaných / opätovne použitých alebo pochádzajúcich z trvalo udržateľných lesov, ako sú certifikované certifikačnými auditmi tretích strán vykonávanými akreditovanými certifikačnými orgánmi, napr. normy FSC / PEFC alebo ekvivalentné normy

8.4 Investícia 1: Zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov

Časť 1 kontrolného zoznamu dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

Uved'te, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“	Áno	Nie	Ak ste zvolili možnosť „nie“, uved'te odôvodnenie
Zmiernenie zmeny klímy	X		
Adaptácia na zmenu klímy	X		
Udržiateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov		X	Plánované rekonštrukcie budov, vrátane výmeny kúrenia a chladenia budú mať zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ,

			berúc do úvahy priame aj primárne nepriame účinky počas životného cyklu. Nie sú identifikované žiadne riziká zhoršenia životného prostredia súvisiace so zachovaním kvality vody a vodných tokov. Rekonštrukcia môže mať pozitívny vplyv na lepšie hospodárenie s vodou a zníženie jej spotreby.
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie	X		
Prevenca a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody alebo pôdy	X		
Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame účinky počas životného cyklu. Stavebné práce sa nebudú uskutočňovať v oblastiach citlivých na biodiverzitu alebo v ich blízkosti (vrátane siete chránených oblastí Natura 2000, lokalít svetového dedičstva UNESCO a kľúčových oblastí biodiverzity, ako aj ďalších chránených oblastí). Ak by boli stavebné práce uskutočnené v oblastiach citlivých na biodiverzitu, bude sa vyžadovať súlad s článkom 6 ods. 3 a článkom 12 smernice o biotopoch a článkom 5 smernice o vtákoch. Tam kde je to podľa platnej legislatívy potrebné bude stavba predmetom posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA), alebo skríningu v súlade so smernicou EIA.

Časť 2 kontrolného zoznamu dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

Otázky	Nie	Vecné odôvodnenie
Zmiernenie zmeny klímy: Očakáva sa, že opatrenie povedie k značným emisiám skleníkových plynov?	X	Investícia je oprávnená na intervenčné pole 025bis v prílohe k nariadeniu RRF s koeficientom zmeny klímy 100%. Neočakáva sa, že investícia povedie k významným emisiám skleníkových plynov, pretože má potenciál na zníženie spotreby energie, zvýšenie energetickej účinnosti, čo vedie k podstatnému zlepšeniu energetickej hospodárnosti dotknutých budov a k výraznému zníženiu emisií skleníkových plynov. Investícia bude okrem iného zahŕňať výmenu vykurovacích systémov na báze uhlia/oleja a zastaraných plynových kotlov za plynové kondenzačné kotly, pričom výmena kotlov bude vždy súčasťou komplexnej obnovy domu vrátane zateplenia a výmeny okien. - Tieto kotly zodpovedajú triede A, ktorá je pod najvyššími dvoma triedami energetickej účinnosti. Investícia bude požadovať účinnejšie alternatívy (predovšetkým tepelné čerpadlá tried A++ a A+), ale vzhľadom na architektúru budov nie je možné inštalovať všade spoločné tepelné čerpadlá a ako najefektívnejšie z hľadiska nákladov, energie a emisií sú v takýchto objektoch plynové kondenzačné kotly triedy A. Jedná sa teda o realizáciu technologicky uskutočniteľnej alternatívy.

		Popri inštalácii týchto kotlov bude toto opatrenie zahŕňať aj možnú inštaláciu solárnych fotovoltických a fototerických panelov. Inštalácia solárnych termálnych a fotovoltických zariadení je oprávnená na intervenčné pole 029 v prílohe k nariadeniu RRF s koeficientom zmeny klímy 100%. Inštalácia geotermálnych zariadení je oprávnená na intervenčné pole 032 v prílohe k nariadeniu RRF s koeficientom zmeny klímy 100%. Opatrenie nepočíta s podpora kotlov na biomasu.
<i>Adaptácia na zmenu klímy:</i> Očakáva sa, že opatrenie povedie k zvýšenému nepriaznivému vplyvu súčasnej klímy a očakávanej budúcej klímy na samotné opatrenie alebo na ľudí, prírodu či majetok?	X	Fyzické klimatické riziká, ktoré by mohli byť pre toto opatrenie významné, boli vyhodnotené v rámci Stratégie adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy (schválená v roku 2018). Investícia vyžaduje, aby hospodárske subjekty, ktoré budú opatrenie vykonávať, zabezpečili optimalizáciu technických systémov v renovovaných budovách tak, aby obyvateľom poskytovali tepelný komfort aj pri extrémnych teplotách. Renovácie budú podporovať (tam kde je to vhodné a ekonomicky výhodné) inštalovanie prvkov zelenej infraštruktúry pre chladenie a manažment vody. Nepredpokladajú sa významné negatívne priame a primárne nepriame účinky opatrenia počas jeho životného cyklu na tento environmentálny cieľ.
<i>Prechod na obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie:</i> Očakáva sa, že opatrenie: i) povedie k výraznému zvýšeniu vzniku, spaľovania alebo zneškodňovania odpadu, s výnimkou spaľovania nerecyklovateľného nebezpečného odpadu, alebo ii) povedie k významnej neefektívnosti priameho alebo nepriameho využívania akéhokoľvek prírodného zdroja v ktorejkoľvek fáze jeho životného cyklu, ktorá nie je minimalizovaná primeranými opatreniami, alebo iii) spôsobí významné a dlhodobé poškodenie životného prostredia v súvislosti s obehovým hospodárstvom?	X	Vďaka schváleniu navrhovanej zmeny stavebného zákona, ktorým sa bude vykonávať lepšia prevencia vzniku stavebného odpadu, ako aj využívanie kvalitnejších a environmentálne vhodnejších materiálov. Opatrenie vyžaduje, aby hospodárske subjekty vykonávajúce renovácie budov zabezpečili najmenej 70% (hmotnosť) zdravotne nezávadného stavebného a demolačného odpadu (s výnimkou prirodzene sa vyskytujúceho materiálu uvedeného v kategórii 17 05 04 v Európskom zozname odpadov rozhodnutím 2000/532 / ES) vyprodukované na stavenisku budú pripravené na opätovné použitie, recykláciu a ďalšie zhodnotenie materiálu v súlade s hierarchiou odpadu a so stavebným a demolačným odpadom EÚ. Technické špecifikácie zariadení na výrobu obnoviteľnej energie, ktoré je možné inštalovať, sú súčasťou špecifikácií programu Zelená úsporám, ktorý sa na Slovensku realizuje už viacero rokov a splňa prísne kritériá energetickej a environmentálnej efektívnosti, aj čo sa týka ich životnosti, opraviteľnosti a recyklovateľnosti. Subjekty obmedzia vznik odpadu v procesoch súvisiacich s výstavbou a demoláciou v súlade s Protokolom EÚ o nakladaní s odpadom zo stavieb a demolácií. Návrhy budov a stavebné techniky podporia cirkulárnosť, najmä s odkazom na ISO 20887 alebo iné EÚ a národné normy.
<i>Prevencia a kontrola znečisťovania:</i> Očakáva sa, že opatrenie povedie k výraznému nárastu emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, vody alebo pôdy?	X	Investícia 1 zníži mieru znečisťovania ovzdušia prameniaca z vykurovania v rodinných domoch. Nepredpokladá sa, že opatrenie povedie k významnému zvýšeniu emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, vody alebo pôdy, pretože:

		- Výmena starých neefektívnych vykurovacích systémov povedie k zníženiu emisií do ovzdušia a následnému zlepšeniu verejného zdravia v oblasti, kde sú prekročené normy EÚ týkajúce sa kvality ovzdušia stanovené v smernici 2008/50/EÚ. - Prevádzkovatelia vykonávajúci renováciu sú povinní zabezpečiť, aby stavebné prvky a materiály použité pri renovácii budov, neobsahovali nebezpečné a toxické látky (zoznam látok podliehajúcich autorizácii stanoveného v prílohe XIV k Nariadeniu (EK) č. 1907/2006). - Budú prijaté opatrenia na zníženie hluku, prachu a emisií znečisťujúcich látok počas rekonštrukčných prác. - Prevádzkovatelia vykonávajúci renovácie sú povinní zabezpečiť, aby stavebné prvky a materiály použité pri renovácii budov, ktoré môžu prísť do styku s obyvateľmi, emitovali menej ako 0,06 mg formaldehydu na m³ materiálu alebo zložky a menej ako 0,001 mg kategórie 1A. a 1B karcinogénnych prchavých organických zlúčenín na m³ materiálu alebo zložky a v súlade s testovaním podľa CEN/TS 16516 a ISO 16000-3 alebo inými porovnateľnými štandardizovanými skúšobnými podmienkami a metódami stanovenia limitov. - Pokiaľ sa rekonštrukcia bude nachádzať na potenciálne kontaminovanom mieste (brownfield), bolo dané miesto predmetom skúmania potenciálnych kontaminantov (napríklad pomocou normy ISO 18400).
--	--	--

8.5 Investícia 2: Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov

Časť 1 kontrolného zoznamu dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

<i>Uvedte, ktoré z týchto environmentálnych cieľov si vyžadujú vecné posúdenie opatrenia z hľadiska dodržiavania zásady „výrazne nenarušiť“</i>	Áno	Nie	<i>Ak ste zvolili možnosť „nie“, uvedte odôvodnenie</i>
Zmiernenie zmeny klímy	X		
Adaptácia na zmenu klímy	X		
Udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov		X	Plánované rekonštrukcie budov, vrátane výmeny kúrenia a chladenia budú mať zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame účinky počas životného cyklu. Nie sú identifikované žiadne riziká zhoršenia životného prostredia súvisiace so zachovaním kvality vody a vodných tokov. Rekonštrukcia môže mať pozitívny vplyv na lepšie hospodárenie s vodou a zníženie jej spotreby.
Obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie	X		
Prevenčia a kontrola znečisťovania ovzdušia, vody alebo pôdy	X		
Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov		X	Činnosť podporovaná opatrením má zanedbateľný predvídateľný vplyv na tento environmentálny cieľ, berúc do úvahy priame aj primárne nepriame účinky počas

		životného cyklu. Program renovácie budov sa netýka budov nachádzajúcich sa v oblastiach citlivých na biodiverzitu alebo v ich blízkosti (vrátane siete chránených oblastí Natura 2000, lokalít svetového dedičstva UNESCO a kľúčových oblastí biodiverzity, ako aj iných chránených oblastí). Ak by boli stavebné práce uskutočnené v oblastiach citlivých na biodiverzitu, bude sa vyžadovať súlad s článkom 6 ods. 3 a článkom 12 smernice o biotopoch a článkom 5 smernice o vtákoch. Tam kde je to podľa platnej legislatívy potrebné bude stavba predmetom posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA), alebo skríningu v súlade so smernicou EIA.
--	--	---

Časť 2 kontrolného zoznamu dodržiavanie zásady „výrazne nenarušiť“

Otázky	Nie	Vecné odôvodnenie
Zmiernenie zmeny klímy: Očakáva sa, že opatrenie povedie k značným emisiám skleníkových plynov?	X	Investícia je oprávnená pre intervenčné pole 026bis v prílohe k nariadeniu RRF s koeficientom zmeny klímy 100%. Obnova budov sa bude zhodovať s požiadavkami Energy Performance of Buildings Directive (EPBD). Neočakáva sa, že investícia povedie k významným emisiám skleníkových plynov, pretože je zameraná a má potenciál na zníženie spotreby energie a zvýšenie energetickej účinnosti. Vo výsledku to vedie k podstatnému zlepšeniu energetickej hospodárnosti dotknutých budov a k výraznému zníženiu emisií skleníkových plynov. Investícia bude okrem iného zahŕňať výmenu vykurovacích systémov na báze uhlia/oleja a zastaraných plynových kotlov za plynové kondenzačné kotly, pričom výmena kotlov bude vždy súčasťou komplexnej obnovy verejnej budovy. - Tieto kotly zodpovedajú triede A, ktorá je pod najvyššími dvoma triedami energetickej účinnosti. Investícia bude požadovať účinnejšie alternatívy (predovšetkým tepelné čerpadlá tried A++ a A+), ale vzhľadom na architektúru budov nie je možné inštalovať všade spoločné tepelné čerpadlá a ako najefektívnejšie z hľadiska nákladov, energie a emisií sú v takýchto objektoch plynové kondenzačné - kotly triedy A. Jedná sa teda o realizáciu technologicky uskutočniteľnej alternatívy. Popri inštalácii týchto kotlov bude toto opatrenie zahŕňať aj možnú inštaláciu solárnych fotovoltických a fototerminických panelov. Inštalácia solárnych termálnych a fotovoltických zariadení je oprávnená na intervenčné pole 029 v prílohe k nariadeniu RRF s koeficientom zmeny klímy 100%.

		Inštalácia geotermálnych zariadení je oprávnená na intervenčné pole 032 v prílohe k nariadeniu RRF s koeficientom zmeny klímy 100. Renovácie budú podporovať (tam kde je to vhodné a ekonomicky výhodné) inštaláciu solárnych FV panelov ako súčasť renovácií budov a zavádzanie nízko uhlíkových alternatív ako sú tepelné čerpadlá.
<i>Adaptácia na zmenu klímy:</i> Očakáva sa, že opatrenie povedie k zvýšenému nepriaznivému vplyvu súčasnej klímy a očakávanej budúcej klímy na samotné opatrenie alebo na ľudí, prírodu či majetok?	X	Klimatické riziká vyplývajúce zo zmeny klímy budú riešené v súlade so Stratégiou adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy (schválená v roku 2018) a na ňu nadväzujúcim Národným akčným plánom pre adaptáciu. Rekonštrukcie budú optimalizované na poskytovanie termálneho komfortu svojim užívateľom, pri ich plánovaní sa budú brať do úvahy riziká (extrémne teploty, odolnosť stavby. Renovácie budú podporovať (tam kde je to vhodné a ekonomicky výhodné) inštalovanie prvkov zelenej infraštruktúry pre chladenie a manažment vody. Nepredpokladajú sa významné negatívne priame a primárne nepriame účinky opatrenia počas jeho životného cyklu na tento environmentálny cieľ.
<i>Prechod na obehové hospodárstvo vrátane predchádzania vzniku odpadu a recyklácie:</i> Očakáva sa, že opatrenie: i) povedie k výraznému zvýšeniu vzniku, spaľovania alebo zneškodňovania odpadu, s výnimkou spaľovania nerecyklovateľného nebezpečného odpadu, alebo ii) povedie k významnej neefektívnosti priameho alebo nepriameho využívania akéhokoľvek prírodného zdroja v ktorejkoľvek fáze jeho životného cyklu, ktorá nie je minimalizovaná primeranými opatreniami, alebo iii) spôsobí významné a dlhodobé poškodenie životného prostredia v súvislosti s obehovým hospodárstvom?	X	Opatrenia na renováciu budov budú plniť ciele obehového hospodárstva v súlade s princípom „výrazne nenarušiť“. Reforma stavebného zákona vytvorí rámec pre prevenciu vzniku stavebného odpadu, ako aj využívanie kvalitnejších a environmentálne vhodnejších materiálov. Renovácia budov bude v súlade s cieľom zabezpečenia toho, že minimálne 70% odpadu na ktorý sa nevzťahujú výnimky (kategória 17 05 04 v Európskom zozname odpadov podľa Rozhodnutia 2000/532/ES) bude pripravených na opätovné použitie, recykláciu a ďalšie zhodnotenie materiálu vrátane operácií zasypávania pomocou odpadu, ako náhrady za iné materiály, v súlade s hierarchiou odpadu a Protokolom EÚ o nakladaní s odpadmi zo stavieb a demolácií. Návrhy budov a použité stavebné techniky podporia obehové hospodárstvo v kontexte ISO 20887 alebo iných štandardov na posudzovanie demontovateľnosti alebo prispôsobivosti budov ktoré preukážu, že sú navrhnuté tak, aby boli efektívnejšie z hľadiska zdrojov, prispôsobiteľné, flexibilné a demontovateľné, aby umožnili opätovné použitie a recykláciu. Technické špecifikácie zariadení na výrobu energie z OZ ktoré budú inštalované tam, kde je to technicky možné a ekonomicky výhodné budú spĺňať kritériá energetickej a environmentálnej efektívnosti. Tak čo sa týka ich životnosti, opraviteľnosti a recyklovateľnosti.
<i>Prevencia a kontrola znečisťovania:</i> Očakáva sa, že opatrenie povedie k výraznému nárastu emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, vody alebo pôdy?	X	Pri rekonštrukcii budov sa nepredpokladá zvýšená produkcia emisií do ovzdušia, vody alebo pôdy. - Výmena starých neefektívnych vykurovacích systémov povedie k zníženiu emisií do ovzdušia a bude mať vplyv na zlepšení verejného zdravia (hlavne v oblastiach, kde dochádza k prekročeniu normy EÚ pre kvalitu ovzdušia stanovené v smernici 2008/50/EÚ).

		- Prevádzkovatelia vykonávajúci renováciu sú povinní zabezpečiť, aby stavebné prvky a materiály použité pri renovácii budov, neobsahovali nebezpečné a toxické látky (zoznam látok podliehajúcich autorizácii stanoveného v prílohe XIV k Nariadeniu (EK) č. 1907/2006). - Prevádzkovatelia vykonávajúci renovácie sú povinní zabezpečiť, aby stavebné prvky a materiály použité pri renovácii budov, ktoré môžu prísť do styku s obyvateľmi, emitovali menej ako 0,06 mg formaldehydu na m³ materiálu alebo zložky a menej ako 0,001 mg kategórie 1A. a 1B karcinogénnych prchavých organických zlúčenín na m³ materiálu alebo zložky a v súlade s testovaním podľa CEN/TS 16516 a ISO 16000-3 alebo inými porovnateľnými štandardizovanými skúšobnými podmienkami a metódami stanovenia limitov. - Budú prijaté opatrenia na zníženie hluku, prachu a emisií znečisťujúcich látok počas rekonštrukčných prác. - Pokiaľ sa rekonštrukcia bude nachádzať na potenciálne kontaminovanom mieste (brownfield), bolo dané miesto predmetom skúmania potenciálnych kontaminantov (napríklad pomocou normy ISO 18400).
--	--	---

9. Míľniky, ciele a časový rozvrh

9.1 Reforma 1: Reforma zosúladenia podporných mechanizmov obnovy rodinných domov poskytovaných viacerými rezortami

Míľnik 1: Predstavenie implementačného plánu a spustenie schémy obnovy rodinných domov, Q3 2022.

9.2 Reforma 2: Reforma zvýšenia transparentnosti a zefektívnenia rozhodnutí PÚ SR

Míľnik 1: Vypracovanie a zverejnenie metodík rámcujúcich rozhodovanie PÚ SR a uskutočnenie stavebnotechnických pasportov relevantných 1000 štátnych pamiatkových budov - do Q4 2023.

9.3 Reforma 3: Prijatie novely zákona o odpadoch

Míľnik 1: Prijatie novely zákona o odpadoch najneskôr do Q2 2022

9.4 Investícia 1: Zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov

Cieľ 1: Spustenie schémy podpory Q3 2022.

Cieľ 2: Obnova 18 000 rodinných domov, s cieľom dosiahnuť minimálne 30% úsporu primárnej energie. Q4 2024.

Cieľ 3: Obnova 12 000 rodinných domov, s cieľom dosiahnuť minimálne 30% úsporu primárnej energie. Q2 2026.

9.5 Investícia 2: Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov

Cieľ 1: Realizácia informačnej kampane a vzdelávacích seminárov pre odbornú verejnosť MDV SR, PÚ SR, Q4 2025.

Cieľ 2: Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených verejných budov aspoň 117 000 m² s cieľom dosiahnuť minimálne 30% úspor primárnej energie, MDV SR od 02/2020 do Q2 2026.

10. Financovanie a náklady

10.1 Investícia 1: Zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov

Opatrenie bude realizované prostredníctvom modifikovaného príspevku na zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinného domu a tam, kde je to technicky a ekonomicky možné aj na opatrenia odolnosti proti možným negatívnym klimatickým vplyvom, ako napr. zachytávanie dažďovej vody, realizácia vegetačných striech.

Na úspešnú realizáciu programu je nutné vytvoriť implementačný orgán (ďalej len „implementačná agentúra“) a vybaviť ho dostatočnými finančnými, personálnymi a technickými zdrojmi. Celkové náklady na implementačný orgán sú odhadované do výšky 4,2% z celkového objemu financií na obnovu rodinných domov (ktorá sa v súčasnosti predpokladá do výšky 528 mil. eur).

Projekty strednej obnovy rodinných domov budú podporované v rokoch 2022-2026.

Nábehová krivka realizácie projektov bude postupná, s nasledovným plánovaným plnením:

- Obnova RD do 31.12.2022: 4 000 RD
- Obnova RD do 31.12.2023: 7 000 RD
- Obnova RD do 31.12.2024: 7 000 RD
- Obnova RD do 31.12.2025: 7 000 RD
- Obnova RD do 30.6.2026: 5 000 RD

10.2 Investícia 2: Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov

Opatrenie realizácie investičnej obnovy verejných historických a pamiatkovo chránených budov bude realizované prostredníctvom otvorenej priebežnej výzvy.

V rámci implementácie investície obnovy verejných historických a pamiatkovo chránených budov je potrebné počítať aj s nákladmi na procesný manažment komponentu ktorý zahŕňa personálne, technické a finančné zdroje. Celkové náklady na sú odhadované vo výške 2,65% z celkového objemu financií na investičnú obnovu verejných historických a pamiatkovo chránených budov (investícia do obnovy je 200 mil. eur, cieľ 2).

V rámci realizácie investičnej obnovy verejných historických a pamiatkovo chránených verejných budov je cieľom obnoviť aspoň 117 000 m² a predpokladá sa obnova až 130 000 m² prepočítanej podlahovej plochy verejných budov v rôznej intenzite obnovy, ktorá bude odzrkadľovať množstvo jednotlivých opatrení, vykonaných na každej takejto budove pri zohľadnení výšky vplyvu na dosiahnutie úspory energie. Náklady na cieľ 2 sú 200 mil. eur.

Detailné informácie o financovaní a nákladoch sú rozpísané v prílohách komponentu 2 *Obnova budov*.